

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet u Zagrebu
Odsjek za sociologiju

Diplomski rad
Integracija iz perspektive azilanata

Studentica: Tajana Sisgoreo
Mentor: Dr. sc. Dragan Bagić
Zagreb, svibanj 2017.

Sadržaj

Sadržaj.....	2
1. UVOD	3
2. CILJEVI I SVRHA.....	5
3. TEORIJSKI OKVIR RADA.....	7
3.1. Integracija	7
3.2. Integracijska politika	10
3.3. Zajednički pristup integracijskoj politici na razini Europske unije.....	13
3.4. Integracijske politike u Hrvatskoj	15
3.5. Pravni okvir integracijskih politika u Hrvatskoj	17
4. METODOLOGIJA	20
5. REZULTATI.....	22
5.1. Put do azila	22
5.2. Potpora države	28
5.3. Proces integracije.....	39
5.4. Društvo primitka – Hrvatska	43
6. RASPRAVA I ZAKLJUČAK	53
8. POPIS LITERATURE.....	66
9. PRILOG	68

1. UVOD

Danas je u svijetu broj raseljenih osoba veći nego ikad prije. 65,3 milijuna ljudi je prisilno napustilo svoj dom, među kojima su 21,3 milijuna izbjeglice.¹ Globalizacija, klimatske promjene, pojava novih žarišta i neravnomjerna raspodjela svjetskog bogatstva samo su neki od čimbenika koji će utjecati na rastuću pokretljivost ljudi preko nacionalnih granica u bližoj budućnosti.

Temeljna konvencionalna razdioba međunarodnih migracija je na dobrovoljne i nedobrovoljne migracije. Dobrovoljne migracije su najčešće vezane uz poboljšanje egzistencije te je posao najčešći povod za migraciju u drugu zemlju. Kod nedobrovoljnih migracija osoba nema pretjeranu priliku odlučivanja te najčešći razlozi migriranja su prisila i prijetnja pod utjecajem ratnih okolnosti u zemljama kao i ugrožen život zbog raznih društvenih okolnosti. „U suvremenim migracijama, pak, tanka crvena linija između ta dva tipa samo se uvjetno može povući. Nizak standard, nezaposlenost i slični ekonomski razlozi ne moraju ljude nagnati (bez njihove volje) u migraciju. No, koja je to razina ekonomskih nedaća koje ljudi danas mogu (dobrovoljno) trpjeti, a da nisu prisiljeni promijeniti svoje prebivalište?“ (Mesić, 2002:251).

Također je nužno da odmah na početku napravimo distinkciju između tražitelja azila i azilanata. U Zakonu je tražitelj međunarodne zaštite definiran kao državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu do izvršnosti odluke o zahtjevu.² Nakon što mu se odobri azil, status koji se priznaje na temelju odluke nadležnog tijela o ispunjenju zahtjeva koji su propisani ovim zakonom, tražitelj međunarodne zaštite postaje azilant tj. izbjeglica u smislu Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine.³ U radu ćemo se baviti integracijom azilanata, među kojima su i neki izbjeglice, koji su nedobrovoljno migrirali.

Najveći broj raseljenih ljudi nalazi se izvan Europe, pa se tako više od 86% svjetskih izbjeglica zbrinjava u zemljama u razvoju.⁴ 2015. godine Europa se susrela s

---

1. <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html> (posjećeno: 05. veljača, 2017)

2. Članak 4., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

3. Članak 4., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

4. <http://www.unhcr-centraleurope.org/en/news/2015/unhcr-report-shows-worlds-poorest-countries-host-most-refugees.html> (posjećeno: 2. veljača, 2017)

najvećim izbjegličkim valom od Drugog svjetskog rata na svom teritoriju. Pitanje integracije ljudi koji iz jednog društva dolaze zatražiti zaštitu i stvoriti dom u drugom društvu, postaje jedno od najvažnijih pitanja današnjice.

Iako je Hrvatska od donošenja Zakona o azilu, koji je stupio na snagu 2004. godine, provodila restriktivnu politiku davanja azila, sve veći porast neregularnih migracija u svijetu te nedavna tzv. izbjeglička kriza, primorale su Hrvatsku da pruži sve većem broju stranaca međunarodnu zaštitu na svom teritoriju. U posljednjih deset godina u Hrvatskoj se bitno promijenila i struktura neregularnih migranata te nekoć najbrojnije tražitelje azila iz susjednih zemalja Europe danas zamjenjuju državljani afričkih i azijskih zemalja. Integracija novopridošlica s različitih kontinenata i iz različitih kulturnih sredina zahtijeva stoga i dobro osmišljenu i strukturiranu integracijsku politiku.

U teorijskom dijelu rada upoznat ćemo se s pojmom integracije i modelima integracijskih politika općenito. Opisat ćemo karakteristike zajedničkih politika na razini Europske unije i predstaviti ćemo neke od najvažnijih dokumenata. Razmotrit ćemo kontekst Hrvatske u kojem su se razvijale integracijske politike te kako je danas uređena integracijska politika kroz zakonodavni okvir u Hrvatskoj.

U istraživačkom dijelu rada nastojat ćemo se dotaknuti integracijskog procesa iz perspektive osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u Hrvatskoj. Uslijed institucionalne inertnosti i pomanjkanja stručnog pristupa, integracijske politike za tražitelje azila i azilante često ostaju samo neostvarena prava propisana Zakonom (Bužinkić, Kranjec, 2012). Istraživanjem ćemo pokušati dobiti uvid kako se neusklađenost zakona i prakse odražava na azilante, ali i koliko oni sami utječu na vlastitu integraciju zahvaljujući društvenim vezama, socijalnom kapitalu, jezičnim i kulturnim kompetencijama. Analizom dobivenih odgovora pokušat ćemo identificirati ključne probleme i prepreke integracije iz perspektive azilanata s ciljem pronalaženja učinkovitih rješenja.

2. CILJEVI I SVRHA

Pri promišljanju teme ovog diplomskog rada vodila sam se time da pronađem područje koje još nije dovoljno istraženo u području azila i azilne politike u Hrvatskoj. Kroz analizu literature o integraciji azilanata došla sam do zaključka da ne možemo samo promatrati implikaciju integracijskih politika izvana na makrorazini, sudeći samo prema njihovoj usklađenosti s direktivama Europske unije, već moramo istražiti i njihovu implikaciju na mikrorazini, koja obuhvaća aktere na koje se te politike odnose. Osvrnut ćemo se na analizu najvažnijih pravnih akata o integraciji na razini Europske unije i Hrvatske, ali fokus našeg rada bit će prvenstveno na perspektivi samih azilanata; njihovoj integraciji te životu u Hrvatskoj.

Kod teorijskog dijela rada cilj nam je dobiti uvid u zajedničke integracijske politike i kontekst Europske unije kad govorimo o integraciji trećih državljana u europsko društvo te istražiti kako Hrvatska zakonski štiti ovu ranjivu skupinu, kako bismo kasnije mogli u istraživačkom dijelu uvidjeti koliko se zakonodavna razina poklapa s praksom.

U posljednjih deset godina u Europi se migrante, izbjeglice i tražitelje azila uglavnom doživljava kao sigurnosnu i ekonomsku prijetnju. Takva negativna slika odražava se u svakodnevnom životu na sve one osobe koje su dobile međunarodnu zaštitu na prostorima Europske unije. Osim s diskriminatornim praksama u nekim zemljama Europske unije, kao primjerice u Hrvatskoj, azilanti su suočeni s raznim preprekama prilikom svoje integracije zbog loših integracijskih politika države ili nepostojanja istih. U znanstvenom diskursu često je zanemarena perspektiva azilanata te njihova predodžba o životu i integraciji u Hrvatskoj.

Osnovni je cilj ovog rada utvrditi kako se integracijske politike odražavaju na život samih azilanata, s kojim se poteškoćama susreću, kako provode svoje vrijeme i kako se to odražava na njihovo zadovoljstvo životom u Hrvatskoj te na njihovu motivaciju i planove o budućnosti. Nastojat ćemo otkriti kako azilanti sami utječu na svoju integraciju. Na kraju se nadamo da ćemo uspjeti identificirati neke od ključnih problema i prepreka integracije iz perspektive azilanata u Hrvatskoj, s ciljem pronalazjenja učinkovitih rješenja u budućnosti. Smatram da bi ostvarivanje ciljeva ovog rada moglo pomoći u rasvjetljavanju trenutne situacije kada govorimo o hrvatskim integracijskim politikama te se nadam da će nam

rezultati istraživanja barem jednim dijelom pružiti uvid u to kako je biti azilant u Hrvatskoj.

Svrha ovog istraživanja počiva i u činjenici da neregularne međunarodne migracije predstavljaju jedan od najvećih globalnih problema 21. stoljeća. Masovnim kretanjima, općenito s nerazvijenog Juga prema razvijenom Sjeveru, nužno je pristupiti interdisciplinarno. S obzirom na to da je riječ o složenom problemu koji ima dugoročne posljedice na globalno društvo, nužno je kod istraživanja pristupiti iz različitih perspektiva pa tako i uključiti perspektivu samih azilanata. Kad je riječ o integracijskim procesima, tj. uključivanju ljudi iz jedne kulturne sredine u novo društvo, sociologija ima ključnu ulogu i upravo otud proizlazi sociološka relevantnost ovog rada.

3. TEORIJSKI OKVIR RADA

3. 1. Integracija

Ne postoji jedinstvena usvojena definicija kad je riječ o integraciji. Najčešće se definira kao „dinamičan, dvosmjernan proces međusobne prilagodbe kako imigranata, tako i stanovnika određene zemlje, a temeljni mehanizam kojim se postiže je učestala interakcija između migranata i građana određenog društva te imigranata i institucija“ (Bužinkić, Kranjec, 2015:5). Europska komisija (European Commission, EC) definira integraciju kao dvosmjerni proces temeljen na obostranim pravima i korespondirajućim obvezama osobe koja je državljanin treće države, a ima legalan boravak u receptivnoj državi, te receptivnog društva u cilju ostvarenja potpune participacije imigranata (Benčić et al., 2006:6).

Iz navedenih definicija možemo uočiti zajedničke elemente koji čine proces integracije i koje je European Council on Refugees and Exiles (ECRE) istaknuo definirajući integraciju kao proces promjene koji je dinamičan i dvosmjernan, dugoročan i multidimenzionalan (Bužinkić, Kranjec, 2012:8).

„Dvosmjernost procesa podrazumijeva postojanje dvije strane, odnosno grupe, kojima je cilj živjeti zajedno“ (Bužinkić, Kranjec, 2013:50). U dvosmjernom procesu integracije sudjeluju imigranti sa svojim varirajućim karakteristikama, naporima i stupnjevima adaptacije te društvo primitka sa svojim karakteristikama i reakcijama na novopridošlice. Integracija imigranta u novo i nepoznato društvo ovisit će o osobnosti imigranata, njihovim snovima, željama, nadama, talentima, mogućnostima i dostojanstvu (Kosi, Kovač, 2015:4). S druge strane, integracija stranaca u neko društvo približava i prisjeća vlastite članove društva koji su to društveni kodovi, aspekti i vrijednosti koje njihovo društvo sačinjavaju. U ovom je kontekstu važna činjenica da su ova dva aktera bitno različita u pogledu moći (političke) i resursa. Društvo primitka, tj. njegova institucionalna struktura i reakcija na novopridošlice, mnogo je odlučniji i važniji faktor za pozitivne ishode integracije (Pennix, 2007:11). Stoga društvo primitka mora biti spremno na pripravnost i prilagodbu javnih institucija na promjene u populacijskom profilu, prihvaćanje i dobrodošlicu novih članova kao dijela zajednice te poduzimanje onih mjera koje će imigrantima olakšati pristup resursima i procesima donošenja odluka s ciljem stvaranja dobrih odnosa između svih etničkih grupa (Benčić et al., 2006:7).

Integracija je dugoročan proces po svojoj prirodi te vrijeme predstavlja jedan od ključnih faktora. European Council on Refugees and Exiles (ECRE) smatra da bi proces integracije trebao započeti trenutkom ulaska imigranata u zemlju jer bi se tako u proces mogli uključiti i svi tražitelji azila, a ne samo oni kojima je status riješen (Benčić et al., 2006:7). Gledajući iz psihološke perspektive integracija započinje trenutkom dolaska u destinacijsku zemlju i završava se kada izbjeglica postane aktivan član tog društva iz pravne, sociološke, ekonomske, edukacijske i kulturne perspektive (Bužinkić, Kranjec, 2012:8). Važno je proces integracije ne ograničiti samo na prvu generaciju izbjeglica, već u nju uključiti i potomke, odnosno drugu i treću generaciju.

Integraciju multidimenzionalnim procesom čini činjenica da se odvija na različitim razinama; razini pojedinca, obitelji i države. Za participaciju novih članova društva za proces integracije stvaraju se uvjeti u svim aspektima ekonomskog, društvenog, kulturnog, građanskog i političkog života zemlje u koju imigranti dolaze, kao i njihova percepcija o prihvaćenosti u novom društvu (Benčić et al., 2006:7).

U različitim zemljama koriste se različite definicije koga se smatra strancem te slijedom toga postoje i različite zakonske regulacije njihova položaja. „Na definiranje i percepciju stranca, odnosno migranata, najviše utječu povijesno-društvena zbivanja, razvoj sustava imigracije te zakonodavstvo vezano za stjecanje državljanstva. Tako neke zemlje, kad koriste pojam stranac, fokus stavljaju na strance s neregularnim boravkom, dok je u nekim zemljama fokus na osobama rođenim u inozemstvu“ (Bužinkić, Kranjec, 2013:41). Konstrukcija termina „*stranac ili drugi*“ često se u društvu primitka shvaća kao netko tko ondje ne pripada i takva konstrukcija može biti utemeljena na osnovi različitih kategorija: zbog pravnog statusa (stranac), fizičkog izgleda (rasa), kulturnih ili religioznih razlika, klasnih karakteristika ili kao kombinacija ovih kategorija. Konstrukcije „drugog“ tako često reflektiraju koje su to poželjne ili nepoželjne grupe na kolektivnoj razini nekog društva. Na društvenoj razini mogu se izraziti u diskriminatorne prakse ili voditi do problematičnih međuetničkih odnosa slabeći tako socijalnu koheziju u zajednicama, gradovima i državi. Na političkoj razini „drugi“ mogu biti eksploatirani od strane na primjer anti-imigrantskih pokreta i stranaka (Pennix, 2007:9).

U trenutku kada azilanti dobiju međunarodnu zaštitu od neke države, oni moraju „zauzeti“ novo mjesto u društvu u fizičkom smislu (kuća, posao, dohodak, pristup obrazovanju i zdravstvenom sustavu), ali i u društvenom i kulturnom području. Ako

novopridošlice sebe doživljavaju kao fizički, kulturno i religiozno drukčije od društva u koje su došli, teže će postići priznato mjesto u društvu. Gledajući iz ove perspektive integraciju možemo definirati i kao proces postajanja prihvaćenog dijela društva (Pennix, 2007:10). S procesom integracije možemo se pobliže upoznati i kroz tri dimenzije integracije.

Pravno-politička dimenzija integracije postavlja pitanje mogu li se imigranti smatrati punopravnim članovima političke zajednice, tj. koliko im je to omogućeno u nekom društvu. U praksi se ovo pitanje odnosi na to imaju li imigranti osigurano pravo boravka, u kojoj mjeri su formalna politička prava i dužnosti osigurana imigrantima i etničkim manjinama u usporedbi s pravima koje imaju državljani primitka te mogu li imigranti steći državljanstvo u zemlji u kojoj su dobili azil te tako pristupiti formalnom političkom sistemu (Pennix, 2007:11). Neizvjesnost prisutna kod tražitelja azila najbolji je dokaz o važnosti sigurnosti statusa. Također, nemogućnost azilanta da sudjeluje u političkom životu, sustavu i procesima donošenja odluka nije konstruktivna i ne doprinosi uspješnoj integraciji. Riječ je o paternalističkom stavu koji azilantima šalje poruku da su *autsajderi* (Bužinkić, Kranjec, 2013:50). Ako prava iz ove dimenzije nisu zadovoljena ili ostvarena, druge dvije dimenzije nisu ostvarive u potpunosti.

Socio-ekonomska dimenzija referira se na socijalnu i ekonomsku poziciju te pravo stanovanja. Također uključuje radnička prava, pravo pristupa institucijama koje se bave posredovanjem i osposobljavanjem za rad, mogućnost korištenja naknada za nezaposlene, prekvalifikacija kako bi lakše pronašli posao i mogućnost korištenja prava iz sustava socijalne skrbi i smještaja (Pennix, 2007:11). Ovom dimenzijom obuhvaćena su prava koja imaju svi članovi društva: azilanti i članovi društva primitka.

Kulturno-religijska dimenzija govori o mogućnostima stranaca da prakticiraju, organiziraju i manifestiraju svoje potrebe iz perspektive svoje kulture, etničke ili religijske grupe (Bužinkić, Kranjec, 2013:50). Ova dimenzija, između ostalog, bavi se i pitanjima jesu li azilanti prepoznati i prihvaćeni, ponašaju li se prema njima kao drugim usporednim skupinama te uživaju li iste ili slične sadržaje (Pennix, 2007:11).

Neizostavan segment integracijskog procesa tiče se aktera koji su uključeni u sam proces i razlikuje se na tri razine integracije. Prva, osobna razina, odnosi se na smještaj, zaposlenje, obrazovanje, socijalnu i kulturnu adaptaciju u novo društvo. Druga su razina kolektivi, odnosno migrantske grupe koje su izraz mobilizacije resursa zajednice te mogu

postati prihvaćeni dio zajednice (partner u procesu izrade integracijske politike), ostati isključeni ili se samoizolirati od ostatka društva. Treća razina obuhvaća institucije dvije vrste: opće javne institucije u društvu primitka (nacionalne ili lokalne), kao što su obrazovni sustav, tržište rada, javno-zdravstveni sustav te politički sustav i institucije koje su usmjerene na partikularne potrebe stranaca, kao što su institucije koje utemeljuju sami stranci ili institucije koje rade za strance te su ponajviše koncentrirane na domenu kulture i religije (Bužinkić, Kranjec, 2013:51).

Sve se više stavlja naglasak na lokalnu zajednicu kao razinu nužnu za razvijanje integracijskih praksi, jer je konfrontacija sa svakodnevnim posljedicama integracije na ovoj razini najizraženija. Imajući u vidu da se integracijski procesi i iz perspektive imigranata najviše događaju na lokalnoj razini, lokalne politike za integraciju trebale bi biti od isključive važnosti. Nacionalne politike kao i politike na razini Europske unije trebale bi olakšati lokalnim akterima (institucijskim i civilnim) koji se bave provođenjem integracijskih politika u zajednici tako da im se učine dostupnim potrebni alati te da im se da prostora da djeluju na adekvatan način.

3.2. Integracijska politika

„Integracijska politika podrazumijeva određivanje ciljeva i načela te niza mjera, aktivnosti i njima pripadajućih dionika koji će raditi na uključivanju imigranata i specifično izbjeći u određeno društvo“ (Bužinkić, Kranjec, 2012:5).

Osnovni je cilj integracijskih politika integrirati imigrante u društvo tako da postanu njegov funkcionalan dio te ravnopravno sudjeluju u njegovom razvoju. Shvaćanje koncepta integracije kroz vrijednosnu neutralnost nije moguće. Pluralizam, liberalizam, demokracija i socijalna država ideje su koje su najviše prihvaćene u većini država te stoga opisuju skupove vrijednosti koje pojedino društvo primjenjuje u kreiranju i provođenju integracijskih politika. Na temelju njih mogu se definirati tri posebna cilja integracijskih politika. Osiguranje političkih i građanskih prava, koji podrazumijevaju da demokracija i liberalizam znače da nema integracije bez zajedničkog okvira državljanstva. Osiguranje socijalnih prava odnosi se na povezivanje liberalizma i standarda socijalne države definirajući integraciju kao mogućnost aktivne participacije u civilnom društvu. Cilj osiguranja kulturnih prava koji nastaje kada se liberalizam

povezuje s pluralizmom te je tada integracijska politika dužna osigurati postojanje različitih vjerskih, političkih, seksualnih orijentacija i kulturnih preferencija (Benčić, et al., 2006:15).

Modeli integracijske politike razlikuju se načinom odnošenja društva primitka prema novom članu društva. Za koji će se model pojedina država odlučiti ovisi o cilju krajnjeg ishoda koji želi postići. Modeli imaju različite odnose prema politikama i praksama obrazovanja, zapošljavanja, izražavanja kulturnog identiteta i vjeroispovijesti te ostalih područja integracije. Izbor modela također će ovisiti o dominantnim društvenim vrijednostima te modelu uređenja određenog društva. Danas se u teoriji i praksi najčešće govori o tri modela: asimilacijskom modelu, multikulturalizmu i interkulturalizmu.

Asimilacijski model jednosmjerni je model koji se može opisati kao društveni proces apsorpiranja jedne kulturne grupe u harmoniju s drugom. Ovaj proces ne poznaje kulturne razlike te je najveći teret na samim imigrantima, koji moraju preuzeti običaje, norme, vrijednosti i socijalne osobine društva u koji dolaze. Pri tome je uloga države omogućiti adekvatne mehanizme i potporu za učinkovito i hitno usvajanje, odnosno preuzimanje dominantne kulture (Bužinkić, Kranjec, 2012:6). Primjer ovakvog modela, koji je također poznat kao republikanski, može se naći u Francuskoj. SAD je primjenjivao ovaj model početkom 20. stoljeća, da bi ga tijekom godina polako napuštao i približavao se modelu multikulturalnosti. Američki model asimilacije postao je neraskidivo vezan uz metaforu *melting-pota*, koja je upućivala na krajnje artefakte taljenja – u ovom slučaju ljudskih skupina, gdje bi ljudi na kraju procesa, poput metala trebali imati isti 'kemijski sastav', odnosno biti kulturno nerazpoznatljivi (Mesić, 2002:63). Tradicionalni pristupi integraciji imigranata počivali su na teoriji asimilacije koja je proizašla iz funkcionalističke paradigme u sociologiji, primijenjene na migracije. Kritičari su primijetili da ova teorija nije objasnila iskustva grupa „koje se nisu mogle asimilirati“, kao ni povratne tokove (Mesić, 2002:362).

Multikulturalizam se temelji na ideji pluralizma kultura kroz prepoznavanje i poštovanje različitih grupa unutar jednog društva, koje u idealnom slučaju koegzistiraju nenasilno i jednakopravno. Model zahtijeva da društvo dopusti postojanje multikulturalnih zajednica koje mogu živjeti u skladu sa svojim, običajima, vrijednostima i jezikom. On poziva na stalni dijalog koji je u neprekidnom procesu i ima za cilj obogatiti obje strane. Problem je što za stvaranje prostora razumijevanja treba vremena,

što integracijskim praksama ne ide u prilog, jer društvo i institucije će svakako tražiti odgovore od tog dijaloga, što će ga u jednom trenutku prekinuti (Vidović, 2013:135). Nadalje, model osnažuje kulturnu raznolikost, ali i preuzima rizik da zastrani u separatizam ili segregaciju, što je praksa pokazala kroz reciprocitet između jačanja multikulturalizma i fiksiranja, okamenjenosti kultura, tj. učvršćivanje distance među njima (Bužinkić, Kranjec, 2012:6). „Riječ je o priznavanju različitosti, ali ne i njihovu međusobnu doticaju ili prožimanju, što je dovelo do getoizacije u većini europskih gradova“ (Vidović, 2013:136). Interpretacija ljudskih prava kroz liberalnu filozofiju temeljenu na pravima individue često se može naći u opreci s multikulturalizmom koji prava interpretira kroz grupu ili zajednicu. Ženska ljudska prava najčešći su primjer sukoba individualnih ljudskih prava i zahtjeva za priznavanjem kulturne različitosti, tradicija i normi. Tako osnovno pitanje multikulturalizma je pitanje podržavanja neliberalnih kultura, odnosno hoće li prevagnuti individualna prava članova neke kulturne grupe ili njihova grupna prava na očuvanje kulture tradicije i internih normi ponašanja. Korištenje međunarodnog korpusa ljudskih prava kao facilitatora pri rješavanju dileme između ljudskih prava i kulture, tako da se ide u prilog ljudskim pravima, nudi se kao jedino razumno rješenje ovog sukoba (Benčić, et al., 2006:11). Još jedna negativna posljedica multikulturalizma jest to što ova politika imigrante percipira kao isključivo „kulturna bića“ kojima se priznaje očuvanje kulture, ali se s druge strane zanemaruje potreba ljudskog bića na njegovo političko djelovanje u zajednici (Benčić et al., 2006:13). Mnoge europske države prakticirale su i prakticiraju multikulturalizam, no nakon nekog vremena političari brojnih država proglasile su ga mrtvim.⁵

Interkulturalizam se temelji na procesu interkulturalnog dijaloga koji uključuje otvorenu razmjenu stavova između individua i grupa različitog etničkog, kulturnog, vjerskog i jezičnog podrijetla i nasljeđa. Temelji se na međusobnom razumijevanju i poštovanju zahtijevajući konstantni dijalog i kritičko preispitivanje integracije i društvene kohezije utemeljene na zajedničkim vrijednostima, jednakosti i dostojanstva. Kreće od činjenice da se kulture mijenjaju i zahtijeva interdisciplinarni pristup te se temelji na

---

5. „Komentirajući izjavu pojedinih europskih istaknutih političara, Micheal Emerson ističe: „Njemačka kancelarka Angela Merkel izrekla je u studenome 2011. poznate riječi da je 'multikulturalizam u Njemačkoj (Multikulti) propao, propao u potpunosti.' U ime Belgije premijer Yves Leterme odmah se složio s njom. U veljači 2011. moglo se čuti premijera Davida Camerona i predsjednika kako tvrde da je multikulturalizam bio promašaj, iako je jedino francuski predsjednik upućivao na asimilaciju kao alternativu.“ (Emerson, 2011:1) (Vidović, 2013:135)

višeslojnim odnosima i pristupima (Bužinkić, Kranjec, 2012:6). „Interkulturalizam potiče učenje službenog i materinjeg jezika, ukida segregaciju te naglašava važnost interkulturalnih kompetencija za sve nove članove“ (Vidović, 2013:137).

3.3. Zajednički pristup integracijskoj politici na razini Europske unije

Do devedesetih godina prošlog stoljeća azilne politike na prostoru Europske unije bile su pitanje nacionalne regulacije te su nacionalno specifični sustavi zaštite koji su se do tada razvili funkcionirali bez velikih poteškoća do pred kraj Hladnog rata, jer su većina izbjeglica dolazila iz kulturno sličnih podneblja i u ograničenom broju (Baričević, 2013:101). Omasovljenje migracija (uključujući i azilne), promjena strukture izbjeglica i ekonomska kriza rezultirali su time da su radna tržišta teže apsorbirala nove stope ukupne migracije, a kulturna i jezična različitost tražitelja azila, izbjeglica i drugih useljenika otežavala je integraciju tih skupina u radna tržišta i društvo. Sve je to vodilo k marginalizaciji imigranata te pritisku azilnog sustava na socijalni sustav države. Fenomen „ilegalne migracije“ također je postao jedno od najvažnijih političkih pitanja u Europi. U ovom kontekstu europske imigracijske zemlje počele su prepoznavati potrebu za planskim pristupom migracijama i integraciji stranaca i izbjeglica u društvo (Baričević, 2013:101).

Integracijske politike, društveni uvjeti položaja izbjeglica, ekonomski i socijalni uvjeti znatno su se razlikovali među državama na europskom prostoru, što je rezultiralo time da su neke zemlje postale poželjne destinacije među tražiteljima azila, što je i danas izraženo. Europa ima najveću migrantsku populaciju s oko 56 milijuna migranata, koji su u Europskoj uniji uglavnom koncentrirani u četiri zemlje: Njemačkoj, Francuskoj, Italiji i Ujedinjenom Kraljevstvu (Bužinkić, Kranjec, 2013:59).

Od devedesetih godina do danas, Europska unija razradila je razgranatu mrežu zakona, snažne granične kontrole, mjere povrata migranata (uključujući i azilante) u druge države, restrikcije useljenja, stroge uvjete ulaska i boravka građana trećih zemalja, što je i danas simbolički označeno metaforom „europske tvrđave“. Migranti se sve više doživljavaju kao sigurnosna prijetnja i o migracijama se sve češće priča unutar sigurnosnog diskursa. Tako je na djelu sve više preventivna primjena sile i nasilja kako bi se umanjio rizik od ulaska i boravka, tj. kako bi se strance što prije odstranilo s područja

Europske unije, i to prije negoli dođu u mogućnost da zatraže bilo kakva prava, a posebno pravo na azil (Petrović, Pozniak, 2014:57).

Ideja za razvijanje zajedničke politike na temu migracija javila se u kontekstu stvaranja jedinstvenog europskog tržišta i perspektive ukidanja unutarnjih granica EU (Baričević, 2015:6).

Nakon sastanka u Amsterdamu, europske države uspjele su dogovoriti temeljne standarde izbjegličke zaštite potpisivanjem *Amsterdamskog ugovora*, koji je stupio na snagu 1999. godine. Jedan od glavnih razloga uspostavljanja zajedničkog europskog sustava azila bila je želja da se pronade rješenje za neravnomjernu podjelu izbjegličkih i drugih kretanja u državama članicama Unije te da se smanje pritisci na granicama. (Baričević, 2015:5) Ugovorom su se propisali samo minimalni standardi zaštite, ostavljajući državama da dalje same reguliraju provedbu azilne politike (Baričević, 2013:100).

Europsko je vijeće 2004. godine donijelo dokument pod nazivom *Zajednički osnovni principi za integracijske politike u Europskoj uniji*. Dokument predstavlja smjernice za zemlje članice pri formuliranju i provedbi nacionalnih politika te time razvoj i provedba integracijske politike ostaje u nadležnosti država članica, a ne Europske unije kao cjeline. Zajednički osnovni principi, nudeći okvir prema kojem bi se integracijske politike u Europi trebale razvijati, imaju za cilj pomoći državama u formuliranju vlastitih politika.

Prvi korak u stvaranju cjelovitog europskog okvira za integraciju državljana tzv. trećeg svijeta predstavlja *Okvir za integraciju državljana trećih zemalja u EU*, donesen 2005. godine. U njemu se predlažu konkretne mjere, uz mehanizme podrške, na nacionalnoj i EU razini za primjenu zajedničkih temeljnih načela integracije ove skupine imigranata (Bužinkić, Kranjec, 2013:18).

Akcije i alati za rješavanje izazova integracije predstavlja radni dokument Europske komisije iz 2008. godine, koji analizira mjere koje je nužno poduzeti kako bi se unaprijedila integracijska politika na europskim i nacionalnim razinama. Iste godine donesen je i *Europski pakt o imigraciji i azilu* koji ima za cilj dati poticaj razvoju politike zajedničkog useljavanja i politike azila, koja uzima u obzir i kolektivni interes EU-a i specifične potrebe zemalja članica (Bužinkić, Kranjec, 2013:17).

Kvalifikacijskom direktivom Europska unija uspjela je uspostaviti minimalne standarde koje je svaka članica (odnosno uključena nečlanica) bila obavezna usvojiti propisujući prava azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom, koje su dotad ovisile o nacionalnim zakonima članica i njihovoj interpretaciji međunarodnih dokumenata zaštite izbjeglica. Međutim, Unija još uvijek nije u stanju dogovoriti konkretna rješenja i zajedničke integracijske politike zbog odlučnosti članica da zadrže integracijske politike ovisnim o svojim nacionalnim odlukama (Baričević, 2015:106) .

Zbog nemogućnosti rješavanja problema na razini Unije i uz neuspjeh za uspostavu željene kontrole migracijskih kretanja na vanjskim granicama došlo je do sve veće politike eksternalizacije migracija. Ovakve politike podrazumijevaju prije svega transfer odgovornosti na države u bližem ili daljem susjedstvu Europske unije, dajući potpore za razne aranžmane zemljama koje se nalaze na migracijskoj ruti prema Europi i koje su se time obvezale na provođenje sustava kontrole migracija i pružanje zaštite na vlastitom teritoriju, a sve u cilju sprečavanja daljnjeg kretanja izbjeglica i migranta prema prostoru EU-a (Baričević, 2015:7).

Dok tako integracijske politike i dalje u najvećoj mjeri ostaju u nacionalnoj nadležnosti, države članice priznaju kako neuspjeh jedne članice u rješavanju i provedbi integracijskih politika može imati različite štetne posljedice za druge članice i Europsku uniju u cjelini. „Doprinos EU u uspostavljanju koherentnog europskog okvira za integracije državljana trećih zemalja poprima tri oblika. Prvo, EU razvija zakonodavni okvir donošenjem pravno obvezujućih i neobvezujućih instrumenata. Drugo, olakšava razmjenu dobre prakse između država članica putem mreža i priručnika. Treće, EU podržava integraciju kroz financijske instrumente“ (Bužinkić, Kranjec, 2013:21).

3.4. Integracijske politike u Hrvatskoj

Hrvatska je tradicionalno emigracijska zemlja te se do sada najveći dio iseljeničkih kretanja odnosio na kretanje radne snage prema zapadnim industrijaliziranim zemljama i građane koji su prije dvadesetak godina bježali iz Hrvatske zbog ratnih razloga. Neki od njih i danas žive u zemljama koje su im pružile zaštitu kada im je to bilo potrebno. Hrvatska i sama ima dosta iskustva u pružanju utočišta raseljenim i izbjeglim ljudima. „Ratne okolnosti u Hrvatskoj od 1991. do 1995. uvjetovale su raseljenost oko

550.000 interno raseljenih osoba (prognanika) te 150.000 izbjeglica izvan Hrvatske, koji su izbjeglički status dobivali u europskim ili prekomorskim zemljama. Također je više od 400.000 izbjeglica iz BiH od 1992. boravilo u RH, prije nego što su mnogi od njih svoj izbjeglički put nastavili u drugim državama. Od 1991. do 1995. više od 250.000 Srba iz Hrvatske napustilo je RH nastanivši se uglavnom u Srbiji i BiH, a povratak u Hrvatsku danas se odvija relativno sporo i s upitnom uspješnošću. Za svu tu raseljenu populaciju 1990-ih bile su odgovorne vlade država koje su u suradnji s Visokim povjerenikom Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) skrbile za zaštitu i potrebe raseljenih ljudi“ (Bužinkić, Vidović, Župarić-Iljić, 2013:5). Međutim, Hrvatska ima ograničenog iskustva kad je riječ o pružanju zaštite osobama izvan svoje regije čija se kultura i jezik bitno razlikuju od hrvatskog društva.

Rasprave koje se tiču useljavanja imigranata u hrvatsko društvo dotiču se triju područja - gospodarskog stanja, demografske slike i nacionalnog identiteta. Hrvatsko društvo gospodarski je među najslabijima u Europi, nacionalno je vrlo homogeno i ima ostarjelo stanovništvo. Ove bi faktore trebalo uzeti u obzir pri kreiranju migracijskih i integracijskih politika te iskoristiti mogućnosti koje proizlaze iz ljudskog, kulturnog i socijalnog kapitala.⁶

Danas se u Hrvatskoj na migracije gleda isključivo kao sigurnosni problem te se najviše pažnje pridaje regulacijama pitanja azila i mjerama koje bi spriječile nezakonite migracije, a zapostavlja se ekonomske, socijalne i kulturne učinke migracijskih tokova koje mogu imati na društvo primitka (Bužinkić, Kranjec, 2013:72). Razvoj migracijske politike uglavnom se svodio na zadovoljavanje zahtjeva EU s jedne strane, te usklađivanja vlastitog zakonodavstva s međunarodnim kriterijima kontrole migracijskih tokova te međunarodne solidarnosti s druge. To je rezultiralo sličnom migracijskom politikom kao i kod većine europskih zemalja, koja je uglavnom selektivna i restriktivna te najčešće umjesto proaktivno djeluje reaktivno donoseći *ad hoc* mjere (Bužinkić, Kranjec, 2013:71).

Iz ovakve migracijske politike proizašla je i integracijska politika koja u praksi u mnogim segmentima ne postoji, odvija se usporeno i s velikim zakašnjenjem. „Dok tražitelji azila čekaju na odobrenje statusa, azilanti čekaju na prava koja će im omogućiti

---

6. http://www.imin.hr/c/document_library/get_file?uuid=8aa80cd9-f191-4f01-b4cb-a302b8d14a0d&groupId=10156

ravnopravni položaj u hrvatskom društvu. Dok čekaju da se institucije probude i objasne im u kakvo su društvo došli, mogućnosti za normalan život u Hrvatskoj promiču im“ (Vidović, 2013:141). Hrvatska tako postaje samo tranzicijska zemlja osobama koje traže zaštitu. Do tzv. izbjegličke krize, koja je započela 2015. godine, Hrvatska je bila iznimka među nekoliko država s područja Jugoistočne Europe koje su doživljavale pritisak na azilni sustav s najmanje primljenih zahtjeva za azilom (Valenta, Vidović, Župarić- Iljić, 2015:96).

3.5. Pravni okvir integracijskih politika u Hrvatskoj

Unatoč velikom broju izbjeglica iz susjednih zemalja tijekom devedesetih godina 20. stoljeća, Hrvatska sve do prethodnog desetljeća nije imala sustavne politike zaštite izbjeglica. Krajem devedesetih, stabilizacijom zemlje i šire regije, hrvatski je teritorij postao značajan prostor tranzita za vrlo visok broj iregularnih imigranata koji su se kretali prema zapadnoeuropskim zemljama i drugim zemljama EU-a (Baričević,2013:113). Kao posljedica ovakvih tranzitnih kretanja, institucije EU-a značajno su se angažirale na uspostavi mehanizama migracijske kontrole na području Hrvatske, prije nego imigranti stignu na njihov teritorij. Razvio se vizni sustav, kontrola granica te instrumenti zaštite izbjeglica koji uključuju politiku ulaska i prihvata tražitelja azila, procedure evaluacije zahtjeva i politike zbrinjavanja osoba sa statusom zaštite itd. (Baričević, 2013:113).

Pravo azila zajamčeno je i definirano *Ustavom Republike Hrvatske* i *Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*. Tako, za pravo azila, Ustav RH navodi (85/2010., Čl. 33, st.1): „*Strani državljanin i osobe bez državljanstva mogu dobiti utočište u Republici Hrvatskoj, osim ako su progonjeni za nepolitičke zločine i djelatnosti oprečne temeljenim načelima međunarodnog prava.*“

U Hrvatskoj je prvi Zakon o azilu stupio na snagu 2004. godine, a prvi azil u Hrvatskoj odobren je 2006. godine azilantici iz Sudana. „Prvim Zakonom o azilu propisane su temeljne odredbe vezane za proceduru i kvalifikacije za dobivanje izbjegličkog statusa, tj. uvjeti i postupak za priznavanje azila ili privremene zaštite, kao i prava i obveze tražitelja azila i azilanata u Hrvatskoj te sve ostale zakonske i provedbene mjere. Definirano je tko su akteri u sustavu, kako se provodi procedura, koje odluke

mogu biti dovedene u postupku, koji su načini žalbe i slično“ (Bužinkić, Župarić-Iljić, 2013:6).

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti zamijenio je dotadašnji Zakon o azilu 2015. godine i danas je na snazi. Azil će se priznati tražitelju koji se nalazi izvan zemlje svog državljanstva ili uobičajenog boravišta, a strahuje od proganjanja zbog svoje rase, vjere nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja zbog čega ne može ili ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.⁷ Osim azila tražitelju međunarodne zaštite može se odobriti i supsidijarna zaštita. Ona će se priznati tražitelju koji ne ispunjava uvjete za priznavanje azila, ali postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u zemlju porijekla suočiti sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde i nije u mogućnosti ili zbog takvog rizika ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje.⁸ Krucijalna razlika između azila i supsidijarne zaštite jest u tome što supsidijarna zaštita ima određeni rok (s mogućnošću produživanja) te ne osigurava putovnicu, na koju azilanti imaju pravo. (Vidović, 2013:133) Jednom kad osoba dobije zaštitu u Republici Hrvatskoj, prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, ima pravo na: boravak u RH, spajanje obitelji, smještaj, rad, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, slobodu vjeroispovijesti, besplatnu pravnu pomoć, socijalnu skrb, pomoć pri integraciji u društvo, vlasništvo nekretnine sukladno Konvenciji iz 1951. i stjecanje hrvatskog državljanstva sukladno propisima koji reguliraju stjecanje hrvatskog državljanstva.⁹

U veljači 2013. godine Vlada RH i Sabor RH usvojili su dokument *Migracijske politike Republike Hrvatske za razdoblje od 2013. godine do 2015. godine*. Svrha je ovog dokumenta osigurati da migracijska kretanja u Republici Hrvatskoj budu u korist gospodarskog i socijalnog razvitka države i društva te integracijska politika predstavlja jedno od poglavlja.

Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine izradila je Radna skupina Stalnog povjerenstva za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo. Planom su utvrđene mjere koje se provode zajedno s ostalim državnim tijelima, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, znanstvenim institucijama, civilnim društvom itd.

---

7. Članak 20., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

8. Članak 20., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

9. Članak 64., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti.

Mjere se bave reguliranjem položaja i integracijom tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom (Maričić et al., 2014:131).

Iako pravno neobvezujući, u tom kontekstu *Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2013. do 2016.* također spominje azil te prema njemu stranac koji se zakonito nalazi na teritoriju Republike Hrvatske ne može biti potjeran ni izručen drugoj državi osim kad se mora izvršiti odluka donesena u skladu s međunarodnim ugovorom i zakonom (Maričić et al., 2014:131).

Iako je Hrvatska u domaće zakonodavstvo uredno usvojila europske norme i neka kvalitetna rješenja koja nisu obvezna, ne postoji njihova konzistentna primjena u praksi. Sustav nije osmislio mjere i rješenja koja bi omogućila kvalitetnu provedbu zakona. Interpretacija i primjena međunarodnog korpusa ljudskih prava ima marginalnu ulogu u domaćem zakonodavstvu. „Dosadašnja stvarnost Hrvatske kao, prije svega, emigracijske i tranzicijske zemlje, s visokom homogenošću društva, slabijim ekonomskim prilikama, visokom nezaposlenošću i ograničenim mogućnostima socijalne države – a uz nedostatak planiranih politika integracije (priznatih) izbjeglica – dovodi osobe pod zaštitom u poziciju društvene izolacije, siromaštva i nemogućnosti rješavanja osnovnih egzistencijalnih pitanja u dugoročnoj perspektivi“ (Baričević, 2013:112).

4. METODOLOGIJA

Glavni je cilj ovog rada ustvrditi kako se integracijske politike odražavaju na život samih azilanata, s kojim se poteškoćama susreću, kako provode vrijeme i kako se to odražava na njihovo zadovoljstvo životom u Hrvatskoj te na njihove motivacije i planove o budućnosti.

U istraživanju smo se odlučili za kvalitativnu metodologiju kako bismo što više saznali o individualnim stavovima azilanata, predodžbama i promišljanjima o određenim temama. Kvalitativnim istraživanjima odabrana se pojava, promjena ili fenomen društveno kontekstualiziraju, tj. stavljaju se u vremenski i prostorni okvir.

Istraživanje je provedeno na uzorku od deset osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita u Republici Hrvatskoj. Sudionike smo podijelili u odvojene kategorije s obzirom na vremenski faktor; *skupini A* pripadaju sudionici koji zaštitu uživaju duže od dvije godine, a *skupini B* oni koji su dobili zaštitu unutar posljednje dvije godine. Za ovaj smo se vremenski faktor odlučili jer su Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti u Hrvatskoj propisane razne državne potpore pri integracijskom procesu unutar prve dvije godine od kada tražitelj azila dobije zaštitu u Hrvatskoj. Nakon dvije godine ta pomoć prestaje. Intervjuirali smo pet ispitanika iz svake skupine kako bismo poslije mogli usporediti njihove rezultate.

Podatke smo prikupljali putem metode polu-strukturiranih intervjuja kako bismo od ispitanika mogli saznati što više o istraživanoj temi. Razgovori su održani u ožujku 2017. godine i trajali su u prosjeku između 30 i 40 minuta, ovisno o spremnosti sudionika da podijele svoja iskustva i razmišljanja s istraživačem. Do sudionika smo došli putem *snowball* metode, čije smo uzorkovanje započeli pomoću sugovornice iz Centra za mirovne studije, organizacije koja je godinama aktivno uključena u proces integracije azilanata. Intervjue smo provodili uživo na lokacijama po izboru sudionika te su svi intervjui prema želji sudionika provedeni na engleskom jeziku. Sudionici su unaprijed obaviješteni i upoznati s protokolom intervjuja te su svi pristali da razgovori budu snimljeni za potrebe kasnije analize podataka. Sudjelovanje u istraživanju bilo je isključivo dobrovoljno i anonimno, o čemu su sudionici bili obaviješteni prije intervjuja. Prilikom transkribiranja intervjuja, sudionike smo navodili šiframa, a kod citiranja smo izostavili one informacije koje bi na bilo koji način mogle upućivati na njihov identitet te

time ugroziti njihovu privatnost ili sigurnost. Raspon godina sudionika kretao se od 22 godine do 37 godina. Od deset ispitanika tri su bile žene, a sedam muškarci.

Protokol intervjua osmišljen je prije provođenja intervjua na temelju pitanja podijeljenih u različite tematske cjeline. Većina tematskih cjelina određene su analizom prethodne literature koja se bavi integracijskom tematikom. Za kvalitetnu i vitalnu integraciju stranaca u neko društvo potrebno je razviti najmanje četiri integracijske politike: *politika oko smještaja, zdravstvene zaštite, obrazovanja i zapošljavanja*. S obzirom na to da nastojimo istraživanjem obuhvatiti perspektivu samih azilanata, nadodali smo još nekoliko tematskih cjelina: *o integraciji općenito, o društvenoj integraciji, o mišljenju o Hrvatskoj i o vlastitoj budućnosti*.

Pri obradi podataka nakon transkribiranja intervjua, primijenjeni su sljedeći koraci kvalitativne analize: priprema za kodiranja, odnosno određivanje jedinica kodiranja (izjava, rečenica i dijelova teksta); određivanje kodova prvog reda (ključnih riječi kojima se objašnjava kontekst, tj. smisao i smjer); određivanje kodova drugog reda (opisivanje značenja kodova prvog reda na apstraktnijoj razini) te sastavljanju novih kategorija u tematske cjeline. Nakon kodiranja dobili smo četiri nove tematske cjeline: *put do azila, potpora države, proces integracije i država primitka – Hrvatska*. Tako uređene tematske cjeline i kategorije unutar njih interpretirali smo te argumentirali konkretnim izjava ispitanika u sljedećem poglavlju. Pritom smo se poslužili deskriptivno-narativnim postupcima obrade podataka. Kod kategorija kod kojih smo uvidjeli važnost vremenskog faktora, prema kojem smo podijelili uzorak prije početka istraživanja, posebno smo ga naglasili i komparirali odgovore dviju skupina sudionika. Istaknuli smo tako odgovore sudionika iz *skupine A*, koji su u Hrvatskoj duže od dvije godine i kojima država više nije dužna pomagati u integracijskom procesu, i odgovore sudionika *skupine B*, koji su tek došli i još dobivaju ili bi trebali dobivati pomoć od države prilikom svoje integracije.

U analitičkom dijelu prenosimo odgovore kakve smo dobili od sudionika, svjesni da oni ne predstavljaju apsolutne istine, već prvenstveno subjektivna mišljenja i stavove intervjuiranih sudionika.

5. REZULTATI

Kvalitativnom analizom teksta odredili smo sljedeće tematske cjeline i njima pripadajuće kategorije:

TEMATSKE CJELINE	KATEGORIJE
Put do azila	<ul style="list-style-type: none"> ▪ život u zemlji porijekla ▪ put do Hrvatske ▪ prihvatilište Porin ▪ proces dobivanja azila
Potporna države u procesu integracije	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jezik ▪ obrazovanje ▪ zdravstvo ▪ stambeno pitanje ▪ zaposlenje ▪ socijalna skrb
Proces integracije	<ul style="list-style-type: none"> ▪ situacija prije i poslije izbjegličkog vala ▪ viđenje integracijskog procesa ▪ o ulozi Vlade u procesu integracije ▪ o ulozi civilnih organizacija u procesu integracije
Država primitka - Hrvatska	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zadovoljstvo životom u Hrvatskoj ▪ problemi u Hrvatskoj ▪ o Hrvatima ▪ biti drugačiji u Hrvatskoj ▪ budućnost u Hrvatskoj

5.1. Put do azila

Ova tematska cjelina sastoji se od kategorija: *život u zemlji porijekla, put do Hrvatske, prihvatilište Porin te proces dobivanja azila.*

Kad govorimo o kategoriji *Život u zemlji porijekla*, iz odgovora sudionika obiju skupina možemo iščitati da su nedobrovoljno morali napustiti svoju domovinu. Nismo ih

željeli pitati o razlozima napuštanja svoje zemlje jer to nije tema ovog rada. Ipak, neki od sudionika naveli su da su svoju zemlju napustili zbog pripadnosti određenoj religijskoj skupini, problema s vladom svoje zemlje ili ratnog stanja. Dio je sudionika prije napuštanja domovine radio, a dio je sudionika studirao. Neki sudionici ističu kako su tada radili odlične poslove za koje su bili dobro plaćeni. Na pitanje što im najviše nedostaje iz njihovih zemalja odgovaraju; obitelj, hrana i osjećaj bliskosti, tj. komunikacija među ljudima na ulicama, za koju kažu da je izraženija u zemljama iz kojih potječu.

„Prije nego sam napustila svoju zemlju studirala sam. Bila sam na drugoj godini studija. Radila sam mnogo različitih poslova. Bila sam sretna i onda mi se nešto dogodilo i morala sam napustiti svoju zemlju.“ (Sudionica 2A)

„Sve mi nedostaje iz moje zemlje. Nedostaje mi moja obitelj. Posebno moje sestre. Moje susjedstvo. Hrana. Nedostaje mi ta bliskost koja je izražena u arapskim zemljama. Ondje kad si na ulicama svi međusobno razgovaraju jedni s drugima. Ovdje je to malo drugačije i zatvorenije, ali ovisi.“ (Sudionica 9B)

Kod kategorije *Put do Hrvatske* uočavamo različite odgovore kod dviju skupina sudionika. Sudionici *skupine A*, koji su došli u Hrvatsku prije izbjegličke krize, dolazili su samostalno s krijumčarima te najčešće u kamionima. Hrvatska je za njih predstavljala samo još jednu tranzitnu zemlju na putu do zemalja zapadne Europe. Neki od njih prepričaju kako su pokušali i nekoliko puta napustiti Hrvatsku, ali bi ubrzo bili vraćeni nazad od strane policije iz susjednih zemalja. Na kraju bi odustali i zatražili azil u Hrvatskoj. Ističu kako im je zanimljivo da su hrvatski policajci, i kasnije hrvatsko lokalno stanovništvo, bili iznenađeni njihovom odlukom da ostanu i zatraže azil u ovoj zemlji.

„Bio sam u Turskoj i onda iz Turske u Grčkoj. Ja nisam kao ovi ljudi došao u grupi, zajedno. Ja sam došao kamionom. Tri dana sam bio unutra i nisam imao pojma gdje sam. Odjednom, eto me u Zagrebu. Nisam imao pojma gdje je Zagreb. Policija me uhvatila i odlučio sam ostati ovdje. Nakon što sam dao otisak prstiju, policija mi je rekla, ako odeš negdje drugdje, vratit će te opet ovdje. Isto kao što

sada brojne ljude deportiraju iz raznih zemalja zbog Dublinskog sustava i otiska prstiju.“ (Sudionik A3)

„Bio sam ovdje doveden od strane slovenskih policajaca, koji su mi rekli da sam došao iz Hrvatske. Vjerujte mi, nisam nikad prošao kroz Hrvatsku, ali nisam bio u poziciji da se prepirem s njima. Samo sam želio biti bilo gdje, a da nije moja zemlja. Rekao sam sebi da neću bježati ako dođem na mjesto koje je sigurno. Dovedli su mene i još dvojicu ili trojicu. Svi su pobjegli. Policajac me čudno pogledao kad sam zatražio azil i pitamo me jesam li siguran da želim ostati u Hrvatskoj. Nakon njegove reakcije i ja sam bio malo prestrašen, ali poznavao sam Hrvatsku preko nogometa i imao sam neki dobar osjećaj oko ove zemlje.“ (Sudionik A5)

Sudionici skupine B, koji su zatražili azil u Hrvatskoj u posljednje dvije godine, dolazili su tzv. Balkanskom rutom koja je bila otvorena za vrijeme velikog priljeva izbjeglica u europske zemlje. Hrvatska je na toj ruti otvorila svoje granice i imala je ulogu tranzitne zemlje prema zapadnim europskim zemljama, koje su izbjeglicama bile željena destinacija zbog svojih migracijskih politika dobrodošlice. Međutim, većina sudionika ove skupine istaknula je da su samo željeli doći u zemlju u kojoj se osjećaju sigurno i da im nije bilo važno o kojoj je zemlji riječ. Jedna je sudionica prepričala svoje traumatično putovanje:

„Kad smo napuštali svoju zemlju nismo razmišljali ni o jednoj zemlji. Nismo odlučili ići u posebnu zemlju. Samo smo željeli otići bilo kamo gdje možemo pronaći slobodu i sigurnost za svoje živote. Iz Turske doći u Grčku je jako teško. Šest puta sam pokušavala. Jednom smo ostali u moru tri sata i brod je bio strgan. Došla je turska policija i vratila nas nazad. Tad smo shvatili da je rizično ići preko mora i odlučili smo pješice pokušati prijeći granicu. Dva dana smo hodali cijelu noć i dan. Nakon toga smo došli u Grčku. Ondje su nas uhvatili te stavili u pritvor. U pritvoru smo bili četiri dana. Bilo je mnogo ljudi. Jako loše mjesto koje se nalazilo u podrumu. Nismo vidjeli sunce četiri dana. Onda smo zajedno s UN-om napravili papire za Njemačku i išli državu po državu. U Sloveniji nas nisu

pustili dalje. Neke su pustili. Neke su deportirali nazad u Hrvatsku. Mene su vratili u kamp u Slavonskom Brodu. Grozno mjesto. Užasno je bilo hladno. Ondje sam bila sedam dana. Pitala sam policajca mogu li u ovoj zemlji zatražiti azil. Rekao je da mogu i zatražila sam ga. Onda su me odveli u prihvatilište u Kutini te nakon mjesec dana su me premjestili u prihvatilište Porin.“ (Sudionica B9)

Tri sudionika *skupine B*, koji su također došli Balkanskom rutom, deportirani su iz Austrije u Hrvatsku jer su na svom putu ostavili otisak prstiju u Hrvatskoj. Austrijske vlasti deportirale su ih nakon godinu dana, kada su već bili uključeni u razne procese integracije, kao što je učenje jezika. Jedan je sudionik istaknuo da je u Austriji već imao i posao.

„Bio sam u Austriji prije Hrvatske i Vlada u Austriji me deportirala ovamo nakon sedam mjeseci. Ondje sam krenuo učiti jezik i navikavati se na život u toj zemlji. (...) Kad sam došao ovamo bio sam jako razočaran jer sam došao iz druge zemlje u koju sam se već krenuo integrirati. Upoznao sam super ljude ondje. Sklopio sam prijateljstva i sad moram sve ispočetka.“ (Sudionik B10)

„Željeli smo doći u bilo koju zemlju koja je sigurna. Nije bilo bitno o kojoj je zemlji riječ. Priključili smo se drugim izbjeglicama i hodali smo Balkanskom rutom. Došli smo do Austrije i ljudi koje smo upoznali na putu su zatražili ondje azil te smo muž i ja napravili isto. Kroz naše hodanje prošli smo kroz Hrvatsku i ostavili svoje otiske ovdje. Austrija je odbila naš zahtjev za azil te nas deportirala u Hrvatsku. Deportirala nas je nakon što smo skoro godinu dana proveli u Austriji. Došli smo u Hrvatsku prošle godine u trećem mjesecu. Čekali smo osam mjeseci da dobijemo azil. Bili smo prvo u Kutini i onda su nas premjestili u prihvatilište Porin.“ (Sudionica B7)

„U Hrvatskoj sam točno godinu dana. Prije nego što sam došao u Hrvatsku bio sam u Austriji šest mjeseci. U Austriji su me odbili zbog otisaka prstiju koje sam dao na putu kroz Hrvatsku. Rekli su da je riječ o Dublinском sporazumu i da me moraju vratiti u zemlju u kojoj sam ostavio svoj otisak prstiju. Ne znam.

Deportirali su me nazad u Hrvatsku nakon šest mjeseci što sam bio u Austriji i onda sam morao ovdje zatražiti azil. Azil sam dobio šest mjeseci nakon što sam ga zatražio.“ (Sudionik B8)

Svi sudionici koje smo intervjuirali neko su vrijeme proveli u prihvatilištu Porinu, a neki su od njih ondje živjeli i po nekoliko godina dok su čekali odluku o svom statusu. Jedan od sudionika iz skupine A opisuje situaciju u prihvatilištu Porin prije masovnijeg dolaska izbjeglica.

„Dok sam čekaao svoju odluku živio sam u prihvatilištu Porin dvije godine. Mislim da je to bila jedna od zanimljivijih i traumatičnijih epizoda u mom životu. Upoznaš ljude iz različitih zemalja svijeta s različitim pričama. Mjesto puno napetosti u kojem odrastaju djeca. Ponekad ti se plače, ali ne možeš mijenjati ništa jer je to mjesto takvo kakvo jest. Tu shvatiš da su svi jednaki u životu. U svojoj zemlji sam imao religijskih problema, a u Porinu sam na primjer upoznao divne muslimane. Onda ta djeca koja nisu nikome ništa skrivila ili imala problema u životu, a u toj su situaciji. I onda razmišljaš o životu i promišljaš kako je smiješan zapravo. Ondje sam počeo gledati na život drugačije. Prošao sam tu školu i napravila me snažnijim.“ (sudionik A5)

Nakon izbjegličkog vala više organizacija djeluje u prihvatilištu Porin, organizirajući razne integracijske programe. Razlog je tome dvostruko više ljudi koji trenutno ondje žive dok čekaju hoće li im biti odobren azil u Hrvatskoj. Mnogo je više obitelji s djecom. Promijenila se i struktura zemalja iz kojih dolaze tražitelji azila pa je tako mnogo više izbjeglica s Bliskog Istoka zbog ratnih zbivanja u tom dijelu svijeta. Svi su sudionici jasno istaknuli kako prihvatilište Porin podsjeća na zatvor unutar kojeg je stresna atmosfera i ne postoji nikakva privatnost. Jedan sudionik skupine B, koji je nedavno živio u Porinu, opisao je atmosferu prihvatilišta:

„Proveo sam šest mjeseci u prihvatilištu Porin prije nego što sam dobio azil. U prihvatilištu je situacija jako loša. Nemaš nikakve privatnosti. Policija ti ulazi u sobu u bilo koje vrijeme. Nije važno je li dan ili noć.“ (Sudionik B6)

Dok čekaju hoće li im Hrvatska odobriti azil, tražitelji azila imaju pravo na sto kuna mjesečno od hrvatske države. Sudionik *skupine A*, koji je došao u Hrvatsku prije tri godine, opisuje kakve posljedice za tražitelje azila ima primanje tako malog iznosa financijske pomoći:

„Ti ljudi koji dolaze ovdje nemaju ništa i država im na početku treba pomoći. Socijalna služba im daje dok čekaju azil samo 100 kuna svaki mjesec. To nije dobro. Za sto kuna ne možeš kupiti jaknu ili hlače. Ne možeš kupiti ništa. Za što im daju onda tako mali iznos? Za 500 kuna jedva kupiš bilo što. Ljudi koji su pobjegli iz svoje zemlje i došli ovamo ne mogu kontaktirati svoje obitelji jer im 100 kuna mjesečno za to nije dovoljno. Ako kupiš kredit za mobitel za 100 kuna on istekne nakon nekoliko minuta. Zato smatram da socijalna služba to mora promijeniti.“

Iz različitih izjava azilanata može se iščitati da ne postoji nikakvo pravilo kad je riječ o *čekanju odluke o dobivanju azila*. Sudionici *skupine A*, koji su došli prije velikog priljeva izbjeglica u Europu, imaju različita iskustva čekanja dobivanja azila. Neki su morali čekati i po dvije godine te su za vrijeme čekanja bili jednom odbijeni, dok je za druge proces išao mnogo brže i jednostavnije. Jednom kad su dobili azil, svi su sudionici naveli da su bili upoznati s pravima koje imaju kao azilanti u Hrvatskoj, ali i da su bili svjesni da ta prava ne funkcioniraju u praksi. Iščekivanje odluke o svom statusu opisuju kao stresno razdoblje ispunjeno strahom, zbunjenošću te nesigurnošću oko svoje budućnosti. Izoliranost u prihvatilištu također se pokazala kao veliki problem jer, kako navode, uskratila im je priliku da stupe u komunikaciju s lokalnim stanovništvom te vježbaju pričati hrvatski jezik.

„Za mene je procedura azila bila jednostavna. Ni ne znam kako. Čekao sam dva ili tri mjeseca. Bilo je dosta brzo. Bio sam iznenađen. Pokucali su mi na vrata i

čestitali mi. Ja se još nisam razbudio i pitao sam zašto. Rekli su mi da sam dobio azil.“ (Sudionik A1)

„Skoro dvije godine sam čekaao odluku da li sam dobio azil ili ne. Prva odluka je došla nakon godinu dana i šest mjeseci i tada sam dobio negativan odgovor. Nakon dvije godine sam dobio pozitivan odgovor. Mnogo mi je ljudi koji su bili u istoj situaciji reklo da zašto čekam te da napustim ovu zemlju. Ustrajao sam u svojoj odluci. Imao sam taj novac za prijeći granicu, ali nisam to napravio.“ (Sudionik A5)

5.2. Potpora države

U ovoj tematskoj cjelini obuhvatili smo različite predodžbe i stavove o pravima koja je Hrvatska država dužna osigurati svakoj osobi jednom kad joj je dodijelila međunarodnu zaštitu na svom teritoriju. Osim *Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*, neka od ovih prava nalaze se i u međunarodnim dokumentima i konvencijama. Riječ je o sljedećim kategorijama: *tečaj jezika, stambeno pitanje, zdravstvo, obrazovanje, zaposlenje, socijalna skrb*.

Jezik se pokazao kao jedan od glavnih problema integracijskog procesa koji usporava azilante u ostvarivanju svih ostalih prava. Prema mišljenju sudionice skupine A učenje jezika je prvo što bi trebalo biti omogućeno jednom kad se dobije azil. Nepoznavanje hrvatskog jezika često stvara prepreke pri posjeti bolnicama i liječničkim ambulantom, otežava pregledavanje poslovnih oglasa te onemogućuje zaposlenje kod većine poslova, otežava komunikaciju s raznim institucijskim službenicima prilikom rješavanja potrebne papirologije i usporava društvenu socijalizaciju. Sudionici i jedne i druge skupine naveli su sljedeće:

„Jezik je jako težak i veliki je problem. Jezik ti treba za sve. Treba ti kad ideš do socijalne službe. Jezik ti treba da rješavaš svu potrebnu papirologiju, a ovdje nitko ne priča engleski. Kad sam išao rješavati papirologiju pitali bi me pričam li hrvatski. Rekao bih im malo i onda bi oni samo krenuli brbljati na hrvatskom i ja ih ne bih ništa shvatio.“ (Sudionik B7)

„Jezik je glavni problem. Za vlastitu budućnost ove zemlje i ljude koji će tek doći, mnogo bi bolje bilo da ih Hrvatska pošalje u škole za učenje hrvatskog jezika. Nebitno radi li se o mladim ili starijim ljudima. Ako ne znaš jezik, toliko je problema. Za samu je državu bolje ako ljude koji su došli ovamo živjeti naučiš jezik. U dvije godine moraš naučiti hrvatski jezik da bi mogao imati posao kad izgubiš prava na financijsku pomoć od države i kad izgubiš pravo na stan. Ja ne mogu naučiti hrvatski jezik bez jezičnog tečaja u dvije godine jer nisam Hrvat. Ja sam stranac i dolazim iz zemlje gdje je skroz drugačiji jezik.“ (Sudionik A4)

Mnogobrojne izjave u ovoj kategoriji upućuju da ne postoji organiziran tečaj jezika od strane hrvatske Vlade iako je to Zakonom propisano. Azilanti su prepušteni učenju jezika na tečajevima koje provode organizacije civilnog društva pomoću svojih volontera. Takvi tečajevi nisu dovoljno česti te volonteri nemaju potrebne kompetencije za njihovo provođenje. Sudionici *skupine B*, koji su tek došli u Hrvatsku, ovako opisuju trenutačne tečajeve jezika:

„Nisam išao ni na kakav tečaj kad sam tek došao. Nakon dva mjeseca počeo sam s jednom organizacijom učiti jezik i još ga ondje učim. Dva puta tjedno. Mislim da sporo učim hrvatski jezik jer ga ne koristim često. Satovi bi trebali biti češće organizirani. Trebali bi nas učiti riječi koje su nam nužne za komuniciranje, a ne krenuti s gramatikom. Jako je teško. Ne treba mi gramatika bez riječi.“ (Sudionik B6)

„Nemamo nikakvu školu organiziranu od države u kojoj bismo učili jezik. To je problem. To je veliki problem. Mnogo je puta Vlada govorila da će otvoriti školu za sve izbjeglice, ali još ništa se ne događa po tom pitanju. Neki ljudi uče u prihvatilištu Porin. Ovisi to od osobe. Ja ne mogu učiti od volontera. Ti volonteri nisu pravi učitelji. Kad ideš u školu, moraš se osjećati kao student. Moraš imati svoje knjige iz kojih učiš. Svaki dan moraš pisati zadaću i svaki dan tako učiti. Nadam se da ću jednog dana ići u školu i da ću učiti hrvatski jezik. Stvarno se tome nadam. Kao što se i nadam da će to biti što prije.“ (Sudionica B9)

Sudionici *skupine A*, koji su ovdje duže od dvije godine, jako su frustrirani što im hrvatska Vlada sve ove godine nije omogućila sustavne tečajeve jezika na koje su imali potpuno zakonsko pravo i koji su organizirani u raznim drugim državama. Dok su čekali odluku Vlade u prihvatilištu, postojali su samo povremeni tečajevi jezika od organizacija, a nakon što su dobili azil, nisu primali nikakvu pomoć u ovom smislu. Ovi su se azilanti susretali i susreću se s brojnim barijerama u svakodnevnom životu zbog nepoznavanja jezika te ga se trude svladati samostalno kroz različite kanale.

„Tek nakon jedne godine otkad sam dobila azil u Hrvatskoj bio je tečaj hrvatskog jezika organiziran od strane Vlade u Vodnikovoj. Tečaj je bio plaćen od strane države jedan semestar i dalje ga više nikad nije bilo. Bio je organiziran dva puta tjedno po tri sata. Znači šest sati tjedno. To nije bilo dovoljno. Nisam naučila ništa. Tretman nije bio dobar. Učiteljica je stalno vikala na nas. Svakih pet minuta bi uzeli nepotrebnu pauzu. Sestra i ja nakon toga smo dobili plaćeni tečaj od strane jedne organizacije koja se zove Crveni križ u školi stranih jezika. Ondje je bilo odlično i naučila sam dosta u toj školi. Sad idem u privatnu školu „Centar za hrvatski jezik Croaticum“ već dva tjedna i naučila sam mnogo. Sama plaćam tu školu. Tečaj jezika treba biti organiziran svaki dan u tjednu. Svaki dan je normalni proces učenja stranog jezika. Ne da učiš jednom ili dva puta tjedno po nekoliko sati i ponavljaš iste stvari.“ (Sudionica A2)

„Dat ću ti još jedan primjer kako je loše što u Hrvatskoj nema organiziranog tečaja jezika. Sad mnoge ljude deportiraju iz Njemačke i Austrije i ti ljudi tako dobro znaju jezik. Djeca ga najbolje pričaju i čak međusobno komuniciraju na njemačkom. Pitao sam ih koliko dugo su učili jezik u tim zemljama i rekli su mi da su dnevno učili po šest sati. Nisam mogao vjerovati. Svaki dan? Da, rekli su, svaki dan osim vikendom. U devet mjeseci su naučili tako nevjerojatno jezik. Ja živim u ovoj zemlji nekoliko godina i ne znam ni upola pričati tako dobro kao oni. Jezik treba učiti svaki dan. Da mi je netko dao tu priliku, pričao bih sada već kao i ti. Možda će ti ovo zvučati smiješno, ali ja sada gledam crtane filmove svaki dan na

hrvatskom jeziku. Pronašao sam jednu internetsku stranicu s najboljim hrvatskim crtanim filmovima i tako učim hrvatski.“ (Sudionik A3)

Nakon što tražitelji azila dobiju azil, Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi dužno je azilantu osigurati smještaj najduže dvije godine u iznajmljenom *stanu*. Pronaći stan im najčešće pomažu organizacije, volonteri i prijatelji.

„Organizacijama kao što su JRS i CMS stvarno svaka čast, jer da nema njih, kad dobiješ azil, moraš čekati i po nekoliko mjeseci i dalje u prihvatilištu da bi dobio stan od države.“ (Sudionik A5)

„Stan mi je pomogla pronaći jedna organizacija. Volonter te organizacije i ja otišli smo ga vidjeti. On je razgovarao s najmodavcem i iznajmili su mi stan.“ (Sudionik B8)

Sudionici *skupine B*, koji su nedavno došli u Hrvatsku te koji trenutno žive u stanu koji su dobili od države, zadovoljni su sa susjedstvom i sa svojim stambenim uvjetima. U komunikaciji sa susjedima, problem je najčešće jezična barijera te su neki od sudionika istaknuli samoću.

„Zadovoljni smo stanom koji smo dobili. Dobar je za život. Ima lijepo pokućstvo. Opremljen je i ima sve. Sve to ovisi kakve si sreće. Neki dobiju loše i neopremljene stanove, a neki dobre. U našoj zgradi mislim da žive tri hrvatske obitelji, ali do sada još nismo razgovarali jer mi ne pričamo hrvatski. Čine se dragi.“ (Sudionica B6)

„Nije dobar stan. Jedna soba. To je sve sreća. Neki ljudi dobiju super stan, ali ja dobijem jednu sobu. Ja sam zadovoljna. Bolje nego ništa, samo sam strašno usamljena. (...) U našoj zemlji ne jedemo sami. Mnoge obitelji se okupe zajedno i jedu zajedno. Ovdje kad napravim sebi nešto za jesti ne mogu jesti sama. Nedostaju mi ljudi.“ (Sudionica B9)

Iz razgovora sa sudionicima skupine A, koji su u Hrvatskoj duže od dvije godine i kojima je isteklo pravo na stan, uočavamo da Vlada ne omogućava jednaki start svim azilantima, pa tako nekim azilantima u nemogućnosti da pronađe smještaj na vrijeme, oduzima mjesecima od dvije godine na koje bi mogli imati stambeno pravo.

„Država ti kaže kad dobiješ azil da nađeš sam sebi stan. Ako ne nađeš sam sebi stan možeš provesti čekajući u prihvatilištu Porin i po dva, tri ili šest mjeseci. Na kraju kad ti nađu stan oni ti neće dati te pune dvije godine. Ljudi kažu imaš dvije godine pravo na stan. U stvarnosti to nikad nije tako jer država ti ne nadoknadi one mjesecima koje si proveo čekajući u Porinu da ti pronađu stan od trenutka kada si dobio azil. Oduzmu ti te mjesecima kao da si ti kriv što nisi na vrijeme pronašli stan.“ (Sudionik A4)

Također su istaknuli kako dvije godine često nisu dovoljne da se financijski osamostale s obzirom na mnogobrojne propuste države u integracijskom procesu, kao što je izostajanje sustavnog učenja hrvatskog jezika, što oteža pronalaženje posla. Navode kako se još teže osamostaliti onim azilantima koji uz neznanje hrvatskog jezika ne govore ni engleski jezik.

„Dvije godine za stan nije dovoljno. Oni ne shvaćaju da te nisu naučili jezik, da neki ljudi ne razumiju engleski i da je teško se osamostaliti tako brzo. Nakon dvije godine najmodavac će ti dati dva sata i reći da je ugovor gotov i da moraš otići. Što onda da napravim? Onda ću radije otići u svoju državu nego da budem na ulici ili ću otići u neku drugu zemlju u Europi. Stvarno.“ (Sudionik A4)

Pri ostvarivanju svog zakonskog prava na besplatno zdravstveno osiguranje, azilanti se najčešće susreću s medicinskim osobljem koje o tome nije informirano. Sudionici jedne i druge skupine jasno su isticali kako su nailazi na brojne prepreke i nerazumijevanje pri ostvarivanju svog prava na zdravstveno osiguranje, bez obzira na to koliko su dugo u Hrvatskoj.

„Problem je što liječnici ne znaju da ja zakonom imam prava na osnovnu liječničku pomoć. Tako se na primjer dogodila jedna situacija dok sam bila sa sestrom kod liječnika. Liječnici nisu znali da imamo prava, htjeli su nas izbaciti iz ambulante te smo im mi željeli pozvati policiju. Moja sestra je bila jako razočarana i počela je plakati, a ja sam se uzrujala. Nisu joj niti dali uputnicu ili recept za lijek. Izdali su račun za taj pregled i poslali ga na adresu na kojoj živimo.“ (Sudionica A2)

„Ako me boli zub daju mi adresu da idem na primjer u Dom zdravlja. Ondje onda uvijek vide moju osobnu iskaznicu i uvijek me pitaju tko mi ovo financira te mi kažu da odem. Nitko ti ne pomaže oko zdravlja. Nitko nikoga ne informira da na to imaš pravo. Nitko. Ako imaš novca onda si na vrhu i sva su ti vrata otvorena.“ (Sudionik A3)

„Kada smo dobili azil nismo dobili iskaznicu za zdravstveno osiguranje. Ne prihvaćaju nas svi liječnici. Ponekad kad odeš do liječnika, oni kažu da te ne mogu primiti jer si stranac ili jer si izbjeglica ili zato što oni ne znaju engleski. Ja imam zakonska prava da mogu ići kod liječnika, ali liječnici uglavnom ne znaju da mi država plaća osnovno zdravstveno. Neki od liječnika su stvarno dobri, a neki od njih ne vole nas izbjeglice.“ (Sudionik B6)

„Išla sam k liječniku mnogo puta, ali oni me ne prihvaćaju jer kažu da nemam OIB. Kad idem u socijalnu skrb ili kod Vlade onda mi kažu da je moja identifikacijska kartica sve i da im samo to moram pokazati. Kad idem u bolnicu onda ne prihvaćaju tu moju iskaznicu. Samo je prihvaćaju na hitnom prijemnom. Međutim, ja nisam slomljena ili da imam neke jake bolove. Ja samo želim posjetiti normalnog liječnika.“ (Sudionica B9)

„Sada svaki put kad idem bilo gdje moja hrvatska majka na uputnicu napiše da ja kao azilantica imam pravo na osnovno zdravstveno i da mi ga plaća država jer me inače ne bi primili.“ (Sudionica A2)

„Kad sam dobio azil, dobio sam karticu s kojom mogu ići u bolnicu, ali ako moram ostati u bolnici ja moram to platiti. Kako ću ja to platiti ako ne radim? Država mi neće platiti to liječenje.“ (Sudionik A4)

Na pitanje jesu li imali potrebu za nekom vrstom *psihološke pomoći*, većina sudionika obiju skupina odgovorila je da je o svojim problemima ili traumama imala priliku porazgovarati sa stručnom osobom. Naglasili su koliko je važno da pružanje psihološke pomoći bude dostupno svim tražiteljima azila i onima koji su azil već dobili. Usporedili su i situaciju prije tzv. izbjegličke krize te sada kada se u prihvatilištima nalazi znatno veći broj ljudi.

„Prije nije bila organizirana nikakva psihološka pomoć. Jako je važno da tako nešto postoji. Sada kad radim kao prevoditelj za izbjeglice, još više uviđam koliko je to ljudima potrebno. Sada je mnogo bolje organizirano nego što je bilo prije dvije godine.“ (Sudionik A3)

Jedna od sudionica iz *skupine B*, koja je došla prije dvije godine u Europu Balkanskom rutom s ostalim izbjeglicama, ispričala je:

„Razgovarala sam sa psihologom kad sam bila u prihvatilištu Porin jer sam bila u jako lošoj psihičkoj situaciji. Takva pomoć je bila odlično organizirana. Mnogo je ljudi sudjelovalo u tome. Razgovarali smo na engleskom jeziku i pomoglo mi je. Mislim da svi koji su prošli ovaj strašan put moraju razgovarati s nekim o tome. Ponekad plačem. Ponekad imam ružne snove. Ponekad me preplave strahovi. Moraš razgovarati s nekim tko te razumije. Moraš plakati ako ti se plače. Moraš izraziti svoje osjećaje.“ (Sudionica B7)

Svi sudionici istraživanja odgovorili su da, otkad su došli u Hrvatsku do sada, nisu bili uključeni ni u kakav oblik *tečaja* ili *edukacije* o povijesti ili kulturi zemlje kako bi ih se informiralo o zemlji u kojoj se nalaze i time im se olakšao sam proces integracije.

„Ne postoje nikakvi tečajevi za nas o kulturi i povijesti ove zemlje. Ljudi koji su odgovorni za nekakvu integraciju kada organiziraju nešto o kulturi podijele ljudima sokove i onda razgovaraš s ljudima iz iste kulture kao i tvoje i to je to. Nikad nećeš naučiti o hrvatskoj kulturi ako pričaš s ljudima koji su isto tražitelji azila ili azilanti.“ (Sudionica A2)

„Važno je da Vlada malo više educira tražitelje azila i one koji će tek dobiti azil o tome kroz koji proces prolaze. Da im se to malo bolje objasni. Da znaju što znači biti tražitelj azila. Što znači živjeti u Hrvatskoj i što znači biti dobar građanin. Mislim da Vlada to zanemaruje.“ (Sudionik A5)

Kako je riječ o ljudima koji su morali prisilno napustiti svoju zemlju, nekoliko sudionika iz jedne i druge skupine nije završilo svoje školovanje te su izrazili želju da bi voljeli nastaviti s *obrazovanjem* ovdje u Hrvatskoj. Najčešći problemi na koje pri tome nailaze su: visoke školarine, potrebna dokumentacija kojom se dokazuje da su studirali određeno zanimanje u svojoj zemlji i odlično poznavanje hrvatskog jezika, jer se čitava nastava provodi isključivo na hrvatskom jeziku.

„Želim završiti svoje školovanje, ali je to problem jer kad dobiješ azil imaš pravo na osnovno obrazovanje koje se smatra do tvoje osamnaeste godine. Tako oni koji su mlađi od osamnaest mogu pohađati školu, a oni poviše svoj fakultet moraju platiti. Osoba koja mi najviše pomaže u integraciji se zajedno sa mnom trudi svim silama i evo nakon tri godine smo dobili malo nade da neću platiti svoje studiranje. Međutim nisam niti blizu tome da uskoro postanem studentica, moram prije toga odlično naučiti hrvatski jezik zbog toga što će nastava biti na hrvatskom jeziku.“ (Sudionica A2)

„Da imam novca nastavio bih svoje školovanje jer bih se volio baviti onim što sam studirao. Nedostaje mi još jedna godina do kraja. Čim budem imao priliku nastaviti ću, ali moram imati novca i pričati hrvatski mnogo bolje. Sada kada radim nadam se da ću uštedjeti nešto novca. Čak i ako to bude za 15 godina nadam se da ću završiti taj fakultet. Korak po korak.“ (Sudionik A4)

„Nisam završio svoj fakultet i to bih volio ovdje u Hrvatskoj, ali je teško jer moram imati papire sa svog fakulteta kao dokaz da sam studirao. Sada pokušavam doći do tih papira. Jako je teško do njih doći sada kada je ovakva situacija u mojoj zemlji. Moram biti strpljiv. Također moram naučiti hrvatski jezik kako bih mogao nastaviti studirati.“ (Sudionik B6)

Od deset sudionika istraživanja, pet sudionika je *zaposleno* te svi osim jednog spadaju u *skupinu A*, tj. one sudionike koji su došli prije više od dvije godine u Hrvatsku i koji više ne primaju financijsku pomoć od države. Poslove su im pomogli pronaći prijatelji, zaposlenici ili volonteri organizacija koje se bave migracijama i azilantima. Zadovoljni su kolegama te uvjetima na poslu. Ni jedan sudionik koji radi nije istaknuo problem jezične barijere na poslu. Svima, osim jednom sudioniku, ovo je ujedno i prvi posao otkako su došli u Hrvatsku. Dvoje sudionika zaposleno je unutar organizacija; jedan kao prevoditelj, a drugi na projektu koji je pokrenula organizacija koja pomaže azilantima.

„Nakon dva mjeseca što sam dobio azil, dobio sam posao. Jedna cura iz Crvenog križa mi je pomogla ga pronaći. Kasnije sam promijenio firmu, ali i dalje radim isti posao. Kada sam dobio azil shvatio sam da nije samo problem dobiti papire nego je i ogromni problem što ćeš raditi.“ (Sudionik A5)

„Posao koji trenutno radim je moj prvi posao otkad sam dobio azil. Jedna organizacija mi ga je pronašla. Bila je iznenađena što bez posla živim već pet godina u Hrvatskoj. Odlučili su mi pomoći i pronaći ovaj posao. Posao je jako težak jer je fizički rad u pitanju. Šef me odlično prihvatio. Treba se rano dizati da bi se došlo do tog mjesta. Svi su dobri prema nama. Neki ljudi ne govore hrvatski jezik, ali će se potruditi prevesti. Dobar je to posao. Težak je jako. Možda nađem neki bolji posao kasnije, ali za početak je i ovaj dobar. Hvala Bogu.“ (Sudionik A4)

„Sada radim u jednoj organizaciji koja se bavi izbjeglicama kao prevoditelj. Jako sam zadovoljan svojim poslom. Super su mi kolege. Prije nego sam pronašao ovaj

posao volontirao sam na granicama i onda su me pozvali na jedan sastanak i pitali me želim li im pomoći jer će uskoro otvoriti granice i ljudi će krenuti prema Hrvatskoj. Pitali su me želim li umjesto da volontiram kao do sada, raditi za njih za novac i rekao sam zašto ne. Ovo je moj prvi posao otkad sam u Hrvatskoj. Moram non-stop razmišljati o tome radim li jer do sada nisam radio i bio sam nula. Moja baka me uvijek naučila da ne gledam samo blizu nego i daleko. Mislila je s time da razmišljam i o svojoj daljoj budućnosti. Nadam se da ću u budućnosti pronaći posao u svojoj struci jer ako razmišljam dugoročno neću moći biti vječno prevoditelj jer se nadam da neće biti vječno izbjeglica.“ (Sudionik A3)

Preostalih četvero sudionika iz skupine A i jedan sudionik iz skupine B nezaposleni su i pri traženju poslova susreću se s brojnim preprekama, među kojima je najveća prepreka nepoznavanje hrvatskog jezika.

„Dok sam tražio posao svi bi me pozvali na razgovor. Bili bi dragi prema meni i rekli da sam dobrodošao raditi za njih, ali da moram prvo naučiti jezik. Neće te prihvatiti za nijedan posao ako ne znaš jezik. Reći će ti da odeš učiti hrvatski jezik.“ (Sudionik A4)

„Sada smo na burzi rada moj muž i ja dobili informacije o nekim stranicama gdje pregledavati oglase, ali je jako teško jer su svi na hrvatskom jeziku i onda ih stalno moraš prevoditi. Trenutno nam nitko oko toga ne pomaže.“ (Sudionica B7)

„Najveći problem je pronaći posao. To je stvarno veliki problem. Svaki mjesec imamo nekakav intervju na burzi rada. Nitko nam ne pomaže da pronađemo posao. Burza rada bi to trebala raditi, ali ono što sam ja shvatila je da je Hrvatima u ovoj zemlji teško pronaći posao, a kamoli onda nama strancima. Kad se i nađe neki posao, potrebno je da znaš hrvatski jezik. Tako da je jezik prije svega.“ (Sudionica B7)

Dvoje sudionika pohađalo je tečaj prekvalifikacije zahvaljujući organizaciji Crveni križ. Nažalost, kasnije nisu uspjeli pronaći posao usprkos diplomi i znanju koje su

stekli. Volonteri Crvenog križa odlazili su redovito s njima na tečajeve kao prevoditelji. Iz odgovora drugih sudionika zaključujemo da su ovakvi tečajevi dostupni azilantima jedino ako ih organizacije financiraju, jer su inače preskupi te ih je moguće pohađati samo uz prevoditelje, budući da se svi odvijaju na hrvatskom jeziku.

„Išla sam u Pučko otvoreno učilište da dobijem diplomu iz kuhanja samo zbog toga. Ja znam kako kuhati. Ja znam sve oko kuhanja. Rekli su mi ako imaš diplomu iz kuhanja lakše ćeš pronaći posao. Kasnije je to završilo i nitko mi se nije javio ili odgovorio na oglase koje sam slala.“ (Sudionica B9)

„Dobio sam svoju diplomu zavarivača zbog toga što mi je crveni križ pomogao. Preskupo je. Tečaj dođe oko 6 000 ili 7 000 kuna. Oni su plaćali, a ja sam odlazio na predavanje. U mojoj je grupi dvoje ljudi pričalo engleski, a svi ostali hrvatski jezik. Jako sam zahvalan profesorici jer je predavala po dva puta gradivo na različite jezike.“ (Sudionik A3)

Ako azilant nema vlastitih primanja, zakonski ima pravo na socijalnu skrb u iznosu od 800 kuna za samce i 450 kuna po članu obitelji. *Sudionici* koji su još nezaposleni i dobivaju socijalnu pomoć od države, istaknuli su sljedeće:

„Kako smo došli ovdje muž i ja zajedno, dobivamo samo 450 kuna po osobi mjesečno. Imamo također bonove za hranu svaki mjesec od jedne organizacije. Takve stvari pomažu jer ako se samo oslonimo na ono što dobivamo od ove države onda to definitivno nije dovoljno. Zato moramo pronaći posao. Moj muž također isto nema još posao i traži ga, ali nije jednostavno. Mislim da će jednostavnije biti kad naučimo jezik, ali to je dugotrajan proces.“ (Sudionica B7)

„Nisam primio još nikakvu pomoć od Hrvatske države. Čekam već dva mjeseca i rekli su mi da moram još čekati. Dali su mi 1000 kuna kad sam se preselio u stan da mogu kupiti namirnice i nakon toga ništa. Rekli su mi da moram čekati nakon što sam se registrirao u socijalnu službu.“ (Sudionik B6)

„800 kuna nije dovoljno. Ako kupiš sebi neku odjeću naravno da nije dovoljno. Trebaš posuđivati od nekih ljudi, ali ja odem u second- hand dućan. Ako odem u neki šoping centar i potrošim novac na odjeću što ću jesti do kraja mjeseca?“

(Sudionica B9)

Sudionici koji su sada zaposleni prisjetili su se vremena kada im je egzistencija ovisila o financijskoj pomoći koju su tada primali od države.

„Dali su mi novac, ali samo za sedam mjeseci i tu su mi oduzeli mojih godinu dana i tri mjeseca. 800 kuna su mi dali. Toliko trebaju davati mjesečno unutar dvije godine od kada dobiješ azil. Taj novac nije dovoljan za život.“ (Sudionik A1)

„Novac sam dobio nakon tri mjeseca nakon što sam dobio azil. Ako imaš otvoreni račun na nekoj banci onda ti stave na banku ako ne onda ti pošalju poštom papir s informacijom u koju banku moraš predignuti novac. Bili su redoviti oko davanja novca, ali 800 kuna nije dovoljno. Sada kada gledam što možeš s 800 kuna? Ne možeš ništa. Ne možeš kupiti meso. Samo vegetarijansku hranu. Vjeruj mi.“ (Sudionik A3)

5.3. Proces integracije

Unutar tematske cjeline pod nazivom „Proces integracije“ obuhvatili smo situaciju *prije i poslije izbjegličkog vala* iz perspektive azilanata te razmišljanja azilanata *o integracijskom procesu općenito, o ulozi Vlade u procesu integracije i o ulozi civilnih organizacija u procesu integracije.*

Kakva je bila situacija prije izbjegličkog vala dok u Hrvatskoj nije bilo ovoliko mnogo tražitelja azila smještenih u prihvatilištima i onih kojima je odobrena međunarodna zaštita te se mnogo manji broj organizacija bavio ovom tematikom, ispričali su neki od sudionika iz *skupine A* iz svoje perspektive:

„Kada sam zatražila azil u Hrvatskoj nije bilo mnogo izbjeglica. Sistem države i Vlada nisu znali kako popuniti sve rupe. Sada nakon izbjegličkog vala dosta je drugačije. Mnogo je bolje. Prije nije bilo nigdje za učiti hrvatski jezik osim ako si sretnik i pronađeš nekog volontera koji bi te učio. Sada mnogo organizacija ima ovaj tečaj za hrvatski jezik i kako komunicirati s ljudima. Mnogi ljudi pomažu izbjeglicama oko upoznavanja s njihovim pravima, pronalaženju stana ili liječnika. Stvari su sada mnogo bolje.“ (Sudionica 2A)

„Prije tri godine nije bilo uopće ovoliko organizacija koje bi se bavile s nama. Samo crveni križ i Centar za mirovne studije koji je dolazio dva puta tjedno da uči ljude hrvatski jezik. Ponekad bi došli raditi zabave i neke radionice. Nitko drugi.“ (Sudionik 3A)

Sudionici smatraju da im Vlada u samom početku treba pomoći kako bi se lakše snašli u novom okruženju. Jasno ističu da ne žele biti na teret Vladi te da se žele što prije osamostaliti. Međutim, kažu da to ne mogu ako im Vlada ne pruži osnovnu početnu pomoć, kao što je tečaj hrvatskog jezika. Jedan od sudionika iz skupine A, koji u Hrvatskoj živi četiri godine, opisao je svoja razmišljanja o procesu integracije te kako bi se po njemu trebali ponašati budući tražitelji azila:

„Ne možeš reći da se želiš integrirati u društvo i onda iza sebe imati neke loše priče. Kao na primjer da si počinio neku kriminalnu radnju. Onda te se ljudi boje i tako ostavljaš prostor ljudima da sumnjaju u tebe. Ubiti se sve svodi na čovjeka koji je došao u tvoju kuću, a ne na one koji žive u toj kući. Ne može netko doći u tvoju kuću i onda ti govoriti kako ti trebaš živjeti. Ako dođeš u nečiju kuću trebaš iskazati poštovanje i onda te i ta osoba poštuje. Ljudi onda vide da ne glumiš nego si stvaran. Integracija je uglavnom na čovjeku koji dođe u nečiju kuću, a ne na čovjeku koji živi u toj kući. Ako država ne želi nekoga neće mu onda dati priliku na samom početku. Hrvatska je demokratska zemlja i zato ne mora prihvatiti strance, ali to očito žele. Na tebi je onda da prihvatiš tu priliku i vratiš nekako toj državi što te prihvatila.“ (Sudionik 5A)

Istraživanjem smo primijetili da su gotovo svi sudionici svjesni loše integracijske politike u Hrvatskoj te da uviđaju razne propuste hrvatske Vlade u integracijskom procesu. Sudionici *skupine A*, koji su duže u Hrvatskoj, istaknuli su svoja promišljanja o tome kako bi se Vlada trebala ophoditi prema osobama kojima je dodijelila međunarodnu zaštitu na svom teritoriju. Zanimljivo je da su gotovo svi sudionici uspoređivali Hrvatsku s nekim drugim zemljama, za koje su čuli ili vidjeli da drugačije postupaju prema azilantima u procesu integracije.

„Ova Vlada ima super prilike da želi. Evo mi smo došli iz druge kulture i na primjer u SAD-u ili Engleskoj je isto došlo mnogo ljudi iz raznih kultura i Vlade su im dale prilike da krenu sa svojim poslom. Čitavo društvo se tako obogati jer kada dođe neka nova kultura u društvo uvijek donese nešto novo, neke nove stvari i iz toga se može pokrenuti neki biznis. No to nažalost takvo razmišljanje ovdje ne postoji i mislim da je to i zbog toga što se neki ljudi ne žele promijeniti i ne žele da se njihovo društvo mijenja.“ (Sudionik A1)

„Hrvatska je bolja u mnogo toga od drugih zemalja, ali Vlada mora promijeniti neke stvari. Trebaš pomoći osobi na početku da stane na noge. Ako mu ne otvoriš jedna vrata, on sam ne može onda otvoriti sva ostala vrata. To je problem u Hrvatskoj kad si azilant. Sva vrata su ti zatvorena. Ne znaš gdje s čim da počneš. Ako otvoriš samo jedna vrata azilantu kao na primjer naučiš ga jezik ili mu daš neki mali posao da radi, sve bi bilo drugačije. Samo mu pomogni da krene na početku. Jednom kad krene neće trebati nikakvu pomoć. Samo mu pomogni da krene na početku. Nažalost Hrvatska ti neće dati tu šansu.“ (Sudionik A4)

Jedan od sudionika iz *skupine A* izdvajao se od ostalih sudionika po svojim promišljanjima o ulozi i odgovornosti Vlade kad je riječ o dodjeljivanju azila:

„U potpunosti se osjećam dobrodošlim. Ovo je zemlja koja se borila za slobodu niz godina. Od svih carstava pa do zadnjeg Domovinskog rata. Ne može se očekivati da će Vlada puštati bilo koga na svoj teritorij nakon toliko godina

ratovanja i s ekonomijom koja je još uvijek slaba. Ja dolazim iz zemlje koja je četrdeset godina bila u ratu i još se oporavlja od tog rata. Ja sam ovdje i zato mislim da se Hrvatska oporavlja. Prihvatiti nekoga tko traži azil nije lako. Pogotovo ako tvoje čitavo stanovništvo nije potpuno za to. Treba stvarno pohvaliti Vladu zbog toga.“ (Sudionik A5)

Civilne organizacije i volontere svi sudionici spominju kao jedine aktere u procesu integracije. Ističu kako su upravo oni mnogo učinili za njih te da su im beskrajno zahvalni. Organizacije i volonteri pomažu im s dokumentacijom, tražiti i opremiti stanove, informirati liječnike da imaju pravo na zdravstvenu skrb, uče ih jezik i organiziraju za njih brojne aktivnosti za vrijeme kojih se imaju priliku družiti međusobno i s lokalnim stanovništvom. Sudionici obiju skupina opisali su pomaganje volontera i ulogu organizacija:

„Ovo je zemlja s toliko volontera. Toliko ljudi pomaže drugim ljudima da je to nevjerojatno. Znam. Vidio sam. Toliko ljudi ima svoju djecu, rade, studiraju i onda dođu i kažu da žele na bilo koji način pomoći. Da žele učiti izbjeglice jezik i pomagati im. Dolaze bez novca. Sa srcem. Rade ono što bi Vlada trebala raditi.“ (Sudionik A3)

„Vlada je ta koja teško daje azil i ne daje dovoljna financijska sredstva pomoći, ali ljudi su dobri. Ljudi se brinu o drugim ljudima i pomažu im. Organizacije su ovdje divne i gledaju na sve ljude jednako. Svi su im jednaki. Ne razmišljaju o religiji nego kako da ti pomognu i kako da te učine sretnim.“ (Sudionica B9)

Par sudionika navelo je da im je pomagala samo jedna osoba kroz cijeli proces integracije te da im je kasnije ta osoba postala poput člana obitelji. Tako jedna sudionica skupine A svog volontera naziva "hrvatskom majkom".

„Na početku mi je najviše pomogla jedna gospođa. Ona je kao moja hrvatska majka. Moj anđeo. Ona je predivna. Ona mi je kao majka i danas. Ona ne radi ni u jednoj organizaciji. Volontira za sebe. Službeni je prevoditelj za arapski jezik i

čula je tada da su došle dvije mlade cure iz Libije i da su same bez ikoga. Osjetila je to da smo totalno same i da ne znamo nikoga ovdje i da ne znamo engleski ni hrvatski jezik i tako je odlučila nam pomoći. Potražila nas je i pronašla. Naš anđeo.“

5.4. Društvo primitka – Hrvatska

U ovoj tematskoj cjelini obuhvatili smo sve one kategorije koje se tiču života u Hrvatskoj: *zadovoljstvo životom u Hrvatskoj, problemi u Hrvatskoj, o Hrvatima, biti drugačiji u Hrvatskoj i budućnost u Hrvatskoj.*

Sudionici *skupine B*, koji su nedavno stigli u Hrvatsku, ističu kroz razgovor kako im treba još vremena da se opuste i da osvijeste da će u ovoj zemlji stvarati život. Život u Hrvatskoj opisuju podijeljenim emocijama:

„Ponekad sam sretna. Ponekad sam tužna. Ponekad kad idem vanka i pričam s prijateljima ili kad imam neke probleme i prijatelji mi pomognu osjećam se sretno. Ponekad kad razmišljam da sam daleko od rata, isto se osjećam sretno. Dok sam sretna razmišljam kako sam počela novi život. Kako sam pronašla svoj novi dom. S druge strane, ponekad mi nedostaje moja zemlja, obitelj, prijatelji i toliko nekih sitnica od kuće. Onda sam tužna. Isto tako je teško kad si sam u jednoj sobi bez posla, bez susjeda koje poznaješ i bez prijatelja. Kad nemaš nikoga ovdje. Onda ti je dosadno.“ (Sudionica B9)

„Mogu reći da sam zadovoljan životom ovdje u Hrvatskoj jer je život dosta sličan načinu života u mojoj zemlji i našoj kulturi. Ljudi razgovaraju međusobno. Otvoreni su. Ljudi su stalno na ulicama. Možeš ih naći svugdje.“ (Sudionik B6)

Sudionici *skupine A*, koji su tu već nekoliko godina, navode kako se svakodnevno bore s raznim izazovima, među kojima je taženje posla jedan od najvećih. Nisu još sasvim zadovoljni svojim životom u Hrvatskoj, ali nadaju se boljoj budućnosti. Na pitanje osjećaju li se slobodnim građanima u Hrvatskoj, svi su sudionici odgovorili

potvrđno. Smatraju Hrvatsku sigurnom i mirnom zemljom u kojoj nema pretjeranog rasizma te na pitanje jesu li imali negativnih situacija u kojima su se osjećali diskriminirano svi su prepričali samo jedan događaj, ističući pritom da je više riječ o izoliranom incidentu nego učestalim situacijama. Ni jedan sudionik nije se susreo s nasiljem. Sudionici navode da nemaju slobodnog vremena otkad rade, a kad ga imaju, provode ga učeći hrvatski jezik, baveći se raznim hobijima te družeći se s „miješanim krugom prijatelja“, među kojima su Hrvati, drugi tražitelji azila i azilanti. Neki od sudionika opisali su svoj život u Hrvatskoj ovako:

„U redu je. Teško je pronaći posao. Ljudi su divni. Nema rasizma. Nema diskriminacije i takvih stvari, ali nije lako. Nije lako krenuti od nule kao novorođena beba, ali da pri tome moraš biti odgovoran za sebe. Nije lako. Borba je.“ (Sudionica A2)

„Sretan sam ovdje. Imam posao. Imam obitelj. Radim. Sretan sam što dođem kući svaki dan svojoj obitelji. To je život. Ne bojim se da će me na ulici zaustaviti policija. Ne bojim se da će prijetiti netko nekome tko mi pomaže jer sam drugačiji. Ne bojim se da će mi netko staviti bombu ispod auta jedno jutro zbog moje vjere. To je za mene sloboda. Hrvatska je, ako ćeš biti iskren prema sebi, jedna od najmirnijih zemalja na svijetu. Mislim da to Hrvati ne vide jer nisu vidjeli drugu stranu. Hrvatska je jedna od najsigurnijih zemalja na svijetu.“ (Sudionik A5)

Sudionici obiju skupina naveli su da ne nailaze ni na kakve probleme pri izražavanju svog kulturnog identiteta i svoje vjeroispovijesti. Neki sudionici bili su zbunjeni što im se uopće postavlja takvo pitanje, smatrajući da u Hrvatskoj ne postoje nikakve vjerske podjele.

„Osjećam se skroz slobodno po pitanju prakticiranja svoje vjere u Hrvatskoj. Nisam naišao ni vidio nikakve vjerske podjele u Hrvatskoj. Ovdje nema toga da mi netko govori ti si kršćanin, a ti musliman. Svi su jednaki. Samo živi i pusti druge da žive i to je lijepo.“ (Sudionik A4)

Istraživanjem sam primijetila da su aktivnosti koje organiziraju organizacije i njihovi volonteri trenutno jedini izvor socijalizacije i podrške novim azilantima i tražiteljima azila. Zahvaljujući njima azilanti komuniciraju s drugim tražiteljima azila i azilantima te tako stvaraju prijateljstva te su jedni drugima podrška u procesu integracije. Ovakve su aktivnosti za nove azilante i tražitelje azila ujedno i jedina prilika da upoznaju lokalno stanovništvo i informiraju se više o Hrvatskoj. Sudionica iz *skupine B* opisala je radionice organizacija u kojima je osobno sudjelovala te njihov značaj za tražitelje azila i azilante:

„Kada sam bila u prihvatilištu Porinu onda sam se stalno bavila nekim radionicama i sudjelovala u njima. Kada sam došla u Hrvatsku ovdje prije godinu dana priključila sam se ovoj grupi podrške za žene. Svaki tjedan bi probali neke nove stvari. Ponekad bi samo razgovarali. Nekad smo na radionicama izrađivali različite stvari ili radili neke stvari s rukama. Nekad bi išli vanka. Ovakve radionice jako pomažu. Izbjeglice nemaju često ništa za raditi. Jako je teško. Kada nemaš posao i kada nemaš što raditi ne osjećaš sebe. Lako se pogubiš i padneš u očaj. Ovakve radionice su jako korisne. Također smo radili izložbu pod nazivom „No border“ koja je bila za izbjeglice i Hrvate. To je bilo divno iskustvo.“ (Sudionica B7)

Među *sudionicima skupine A*, koji su duže u Hrvatskoj, postoje azilanti koji su direktno uključeni u pomaganje drugim tražiteljima azila i azilantima, jer smatraju da iz vlastitog iskustva najbolje znaju kroz što sve prolaze ljudi koji u Hrvatskoj zatraže azil. Opisali su svoj doprinos:

„Radila sam neko vrijeme kao prevoditelj u jednoj organizaciji te sam radila u kampu u Slavonskom Brodu kao prevoditelj za vrijeme izbjegličkog vala. Čitavo vrijeme nekako volontiram i trudim se pomoći drugima. Pomažem im dosta i s papirologijom budući da sam to i sama prošla.“ (Sudionica A2)

„Volontiram ponekad s jednim dečkom koji je isto dobio azil davno i koji mnogo pomaže drugim azilantima. Kad god nekome treba pomoć tu sam i rado ću pomoći. Pogotovo ako nešto znam iz vlastitog iskustva jer sam prošao kroz sve to.“ (Sudionik A4)

„Prije izbjegličkog vala volontirao sam u CMS-u i pomagao sam grupi „No border“ kad god su imali prosvjede. U Mađarskoj kad su napravili ogradu ja sam bio ondje i prosvjedovao zajedno s tom organizacijom.“ (Sudionik A3)

Sudionici iz skupine A, koji su tu nekoliko godina, navode sljedeće probleme: nedovoljna financijska pomoć od države dok su u statusu tražitelja azila i nakon što dobiju azil u trajanju od dvije godine te nedovoljno vremena za pravo na stan od države. Osnovni je problem neorganiziran tečaj hrvatskog jezika, koji bi im pomogao da pronađu posao te se tako financijski osamostale. Zbog nepoznavanja jezika i činjenice da mnogi zaposlenici u hrvatskim institucijama ne govore engleski jezik, azilantima je potrebna stalna pomoć volontera u ulogama prevoditelja. Sudionici obiju skupina ističu:

„Nije sve okej ovdje. Kad smo došli ovdje i tek zatražili azil dobivali smo samo sto kuna. Sto kuna je ništa. Sa sto kuna što možeš kupiti? Reci mi? Sa sto kuna ne možeš baš ništa. U prihvatilištu Porinu je također jako dosadno. Nemaš baš ništa za raditi. Isto tako nakon dvije godine kako ja mogu živjeti normalno ako nemam posla. Vlada mi kaže već ti je jedna godina gotova od tvog prava za stan. Gdje da ja idem nakon godinu dana ako nemam posla? Kako mogu iznajmiti drugi stan ako nemam nikakvih primanja? Prva stvar koju ljudima moraju omogućiti kad im daju azil je da im pronađu neki posao. Bilo koji posao. Samo da možeš stati na noge. Da možeš živjeti. Jako je dosadno u jednoj sobi.“ (Sudionica B9)

„Jezik je prva stavka koja treba biti organizirana i koja bi olakšala proces integracije. Drugo je novac koji stvarno nije dovoljan. Okej za samce 800 kuna, ali za obitelji 450 kuna za svaku osobu. I vrijeme na koje dobiješ stan u Hrvatskoj dok se ne snađeš je tako malo. Ne mogu reći dvije godine jer većini ljudi ne daju stan na dvije godine nego nam oduzmu od dvije godine one mjesece koje smo

proveli u prihvatilištu dok smo čekali da nam pronađu stan. Jedan prijatelj živi u Njemačkoj. On je kroz Grčku došao do Hrvatske i otišao nakon toga u Njemačku. Ondje sada živi i dalje nema papira. Otišao sam ga podsjetiti u Stuttgartu. Vidio sam da ondje Vlada radi drugačiji posao. Jako su pametni. Hrana je ondje mnogo jeftinija. Nije skupa kao ovdje. Ako kupiš za 400 kuna hranu imat ćeš za cijeli mjesec. Bio mi je rođendan. Želio sam počastiti svoje prijatelje i tako im zahvaliti na svemu što su napravili za mene. Otišao sam u supermarket „Bilu“ i kupio samo nekoliko stvari. Račun me došao 500 kuna. Počeo sam plakati. Ja sam tada dobivao od države 800 kuna za čitav mjesec.“ (Sudionik A3)

„Nakon što smo dobili azil u Porinu, policajci su nam dali neke papire s informacija i adresama gdje moramo ići rješavati potrebnu papirologiju. Međutim problem je i teško je što moraš sam ići sve to obavljati i tražiti te adrese po gradu. Moraš sam ići do burze rada. Moraš sam ići napraviti osobnu iskaznicu. Moraš sam ići se prijaviti kod socijalne službe. Potrebno je da netko ide s tobom. Netko ti treba pokazati gdje su te adrese po gradu. Netko ti treba pomoći s prijevodom. S nama je išao jedan volonter. On nam je jako pomogao oko svih tih papira. Sada znamo gdje su ta mjesta i možemo ići sami. Nekad ljudi koji su zaposleni po tim institucijama ne prihvaćaju izbjeglice. Ne svi, ovisi. Stariji Hrvati ne pričaju baš engleski i zato trebaš imati stalno nekoga tko zna pričati hrvatski jezik da ti prevodi.“ (Sudionica B7)

„Glavni problemi su novac i jezik. Prvo treba naučiti azilante hrvatski jezik i onda kad ga naučiš dati mu priliku da radi nešto. Azilant je čovjek. Nije smeće. Nije životinja. Vidjet će kako su Hrvati lijepo obučeni i zasramit će se sebe. Neće izlaziti među ljude jer će mu biti neugodno.“ (Sudionik A4)

Zanimljivi su odgovori koji su se ticali mišljenja o Hrvatima. Sudionici su zamoljeni da iz svoje pozicije novih članova društva objektivno izraze svoje mišljenje o hrvatskom stanovništvu. Sudionici *skupine B*, koji su tek došli u Hrvatsku, nisu još u potpunosti stvorili sliku o hrvatskom društvu što se moglo iščitati iz njihovih kratkih odgovora. Međutim, sudionici *skupine A*, koji su u Hrvatskoj više od nekoliko godina,

iznijeli su opširna promišljanja te je zanimljivo da je većina sudionika pritom zadržala kritičku distancu spram hrvatskog lokalnog stanovništva. Ovako su opisali Hrvate neki od sudionika skupine A:

„Hrvati su uspavana nacija. Imaju sve. Hrvatska je predivna zemlja. Ima more s tisuće otoka. Mala je zemlja sa samo 4 milijuna ljudi. I dalje nitko ne želi revoluciju. Trebaju jako dobre političare koji će napraviti nešto za mlade ljude. Znam ljude koji vode uvijek iste razgovore. Samo sjede na kavama i pričaju o Dinamu i Hajduku, o Jugoslaviji i Domovinskom ratu. Trebaju prestati s tim i krenuti raditi nešto za svoju djecu, prestati piti kavu i izaći na ulice, stajati ispred Sabora. Hrvati su lijeni. Donesi odluku ako želiš promjenu. Sada mladi odlaze i 65% populacije čini staro stanovništvo. Svake godine mladi ljudi odlaze.“
(Sudionik A1)

„Hrvati se stalno žale da nemaju novca i onda sve ljude nađeš po kafićima. Kažu da im plaće nisu dovoljno velike, a ni u jednoj europskoj zemlji nisam vidjela da se ljudi tako oblače kao što se oblače u Hrvatskoj. Možeš vidjeti ljude po ulicama i klubovima da nose divni nakit i skupocjene parfeme i da prate modu, a stalno se žale da nemaju novaca. Nedostaje im isto tako uljudnosti. Mladi se ne žele dignuti starijima u autobusu, muškarci ženama. Mi Arapi se smatramo primitivnima i da dolazimo iz zemalja Trećeg svijeta i takve stvari te da nismo uključeni u proces napretka. Za mene napredan ne znači ako imaš najnoviji mobitel i posljednji brand i takve skupe stvari, a nemaš nikakve etike. Ne mogu vidjeti nikakvu etiku na primjer na poslu ovdje. Šefovi se ponašaju šefovski bez poštovanja. Nije tako uvijek. Ja samo govorim ono što sam vidjela iz nekog svog vlastitog iskustva. Mnogo je ljudi koji su divni i možeš u njima vidjeti dobro makar to nisi očekivao uopće od njih.“ (Sudionica A2)

„Hrvati ne pate od depresije jer ako odeš u klubove, klubovi su puni. Ali da, država se treba boriti da zadrži glavnu snagu države. Što je snaga države? Snaga države su mladi ljudi. Mladi ljudi nažalost odlaze. Vidim to i čitam o tome. Vidim da mladi odlaze. Posebno liječnici i znanstvenici koji mogu dati snagu ovoj

zemlji. Vlada bi trebala dati više prilike i prednosti mladim ljudima. Vlada može dati neke poticaje poslodavcima koji zapošljavaju mlade. Vlada mora dati i priliku mladima da pokreću sami svoje projekte i biznise. Treba dati šansu onima koji su mladi i kreativni. Potaknuti ih. Jako je važno da država ne izgubi svoju mladost jer će se to loše odraziti na budućnost države. Ponekad kad mladi odlaze, iako se ja nisam rodio ovdje, zaboli me to i najradije bih ih zaustavio.“ (Sudionik A5)

Kako je to biti drugačiji u Hrvatskoj i kako azilanti osjećaju da ih percipira lokalno stanovništvo opisao je sudionik skupine A, koji je u Hrvatskoj nekoliko godina:

„Postoje neki ljudi koji rade super stvari za izbjeglice i sebe te žele postati dio hrvatskog društva. No onda će ga Hrvati vidjeti i promisliti; vidi evo jedan čovjek koji je tražitelj azila ili izbjeglica i radi super stvari ili radi loše stvari. Ti si isti za njih jer si drugačiji. Okej, ako si iz Bosne ili iz neke druge balkanske zemlje, jer vi pričate isti jezik, onda ćeš biti dio hrvatskog društva. U Maksimiru postoji jedna slastičarnica i otišao sam ondje i moja prijateljica mi je rekla oni su ti šiptari. Pričaju hrvatski i tko zna koliko su godina tu. Možda su im djeca cijeli život ovdje, ali su podrijetlom iz Makedonije ili Albanije, ne znam. Naglašavala je da su šiptari negativnim tonom. Onda se ja mislim, oni su tu dvadesetak godina, plaćaju porez i toliko ostalih stvari. Vole ovu kulturu, ali i dalje su šiptari. Kako onda možeš biti dio ovog društva. Prisutan je nekako taj rasizam svugdje.“ (Sudionik A1)

Neki od sudionika smatraju da diskriminacija u Hrvatskoj i nije tako strašna:

„Diskriminacije je bilo mnogo više u mojoj zemlji. Diskriminacija ovdje je ništa. Ne postoji zemlja u kojoj nema diskriminacije. Najveću diskriminaciju sam vidio u svojoj zemlji od svojih sugrađana. Nisam mogao raditi neke stvari u životu zato što pripadam određenoj vjerskoj ili etničkoj skupini. Bio sam obilježen. Tako da o kojoj diskriminaciji mi ovdje govorimo?“ (Sudionik A5)

„U vrijeme kad sam ja došao u Hrvatsku vidio sam da mi ljudi govore dobrodošao i da ih zanima odakle sam. Susreo sam mnogo ljudi koji su mi poželjeli dobrodošlicu. Nisam se do sada susretao s rasizmom. Volim ovu državu sve više i više. Rasisti će ti reći idi u svoju zemlju jer si bijel, crn ili zbog bilo kojih drugih razloga. U pet godina tako nešto nisam čuo u Hrvatskoj. Mnogo me ljudi kontaktiralo da mi pomogne. Kontaktirali bi me na primjer da mi pomognu s hrvatskim jezikom. To je lijepo. Međutim ako nemaš posao nitko te neće voljeti. Ljudi će misliti da si loša osoba jer ne radiš i nemaš ništa. Sada me prijatelji vide kako radim. Vide da se budim u četiri sata da bi išao raditi. Sada razmišljaju on je azilant, ali se trudi i bori se. U Europi je mnogo rasizma. Ovdje toga nema.“
(Sudionik A4)

Međutim, za neke je sudionike situacija zbunjujuća:

„Ako stojiš s mapom na ulici i izgubljen si nitko ti neće prići i pitati te trebaš li pomoć. Vidjet će da si stranac, ali će svi samo prolaziti pored tebe. Opet s druge strane, možeš vidjeti da neki ljudi stvarno rade dosta da bi pomogli drugim ljudima. Kada su granice bile otvorene toliko je ljudi dolazilo pomagati, a sada možeš čuti ljude kako govore: „Što ove izbjeglice rade u našoj zemlji. Mi nemamo što za jesti, a oni dolaze živjeti od naše socijalne pomoći. Uzimaju nam naše poslove. Dolaze studirati besplatno. Moramo im sve omogućiti.“ Zbunjujuće je.“
(Sudionica A2)

Ni jedan od sudionika, bez obzira na to koliko je dugo u Hrvatskoj, nije odgovorio da se osjeća kao dio hrvatskog društva.

„Ako si napustio svoju zemlju nikad nećeš biti član neke druge zemlje jer dolaziš iz druge kulture. Ako si rođen ovdje onda je drugačije. Nikad nećemo biti dio hrvatskog društva je pripadamo nekoj drugoj zemlji. U mojoj je zemlji mnogo problema, ali ljudi su na ulicama. Ne želim biti dio hrvatskog društva jer su hrvati lijeni i kao golubovi su. Kada zatvore oči misle da će mačka nestati. Trebaš otvoriti svoje oči, suočiti se sa svojim problemom i biti budan. Ne želim biti s

njima takvima. Ne želim biti dio hrvatskog društva jer znam tko sam i mislim da sam veći od ovih ljudi.“ (Sudionik A1)

„Ne mogu lagati da se osjećam kao potpuni član društva jer nisam još član. Osjećam se voljeno u ovoj zemlji. To mogu reći. Ne znam čak želim li i u budućnosti biti punopravni član ove države. Možda je čak ovako bolje. Tko zna ako postanem punopravni član bih se možda želio kandidirati za predsjednika. Šalim se, ali postao bih sigurno više političan.“ (Sudionik A5)

Sudionici skupine A, koji su više od dvije godine u Hrvatskoj, mogu zamisliti svoju budućnost. Nakon nekoliko godina „zauzeli“ su svoje mjesto u hrvatskom društvu i stekli su prijatelje. Nadaju se da će i u budućnosti imati posao ili da će uspjeti nastaviti svoje školovanje.

„Za sada bih voljela ostati u Hrvatskoj. Nemam nikakvih planova da se negdje selim. Osjećam se da sam povezana s ovom zemljom jer je Hrvatska jedina zemlja u koju sam došla živjeti odmah nakon svoje zemlje. Osjećam se kao kod kuće. Ne želim putovati cijelo vrijeme iz zemlje u zemlju. Da, teško je biti u Hrvatskoj i mnogo je lakše u nekim drugim europskim zemljama, ali ovdje su ljudi više prijateljski. Imam mnogo prijatelja ovdje. Vole me i ja njih volim. Volimo se međusobno. Osjećam se kao kod kuće. Nedostaju mi moji roditelji i prijatelji, ali i dalje osjećam da je ovdje dom.“ (Sudionica A2)

„U potpunosti mogu zamisliti život u ovoj zemlji. Mislim da je to moguće. Mislim da će stvari za pet ili deset godina biti drugačije. Sjećam se jednog mog prijatelja, kolege na poslu, koji me pitao jesam li bio napadnut ikad. Rekao sam mu da nisam i onda mi je ispričao da kad je bio mlad je imao jednog prijatelja koji je iz Francuske. On je bio stranac ovdje i kad su išli igrati tenis ljudi su ga napali. To je bilo prije 15 godina. Sad je drugačije. Nije tako loše kao prije i mislim da će biti još bolje. Društvo i država postanu mudriji, evoluiraju. Hrvatska će u budućnosti postati sve otvorenija za strance. Barem ja tako mislim.“ (Sudionik A5)

„Radim za svoju budućnost mnogo toga i trudim se jako. Ako uspijem u svojim planovima, volio bih ostati u ovoj zemlji. Hrvatska je sigurna, mirna i prelijepa zemlja. Volim neke dijelove Hrvatske kao što je Split.“ (Sudionik A1)

Sudionicima skupine B, koji su nedavno došli u Hrvatsku, mnogo je teže zamisliti svoju budućnost ovdje. Troje sudionika istraživanja deportirano je iz Austrije te sada iznova moraju u novoj zemlji stvarati život i ponovno prolaziti integracijski proces. Nesigurni su u svojim odgovorima oko planova i svoje budućnosti u Hrvatskoj.

„Razmišljam da sam sada ovdje i da ću se potruditi jako da sad napravim sve što mogu. Da napravim neki život ovdje.“ (Sudionik B10)

„Trenutno se ne mogu zamisliti u Hrvatskoj. Nemam nikakve planove za budućnost. Još sam u šoku i mislim da će mi trebati neko vrijeme da se oporavim od šoka. Imam samo male planove za bližu budućnost. Moram pronaći posao jer mi treba novac. Dvije godine na koje imam pravo na stan proći će brzo. Moram naučiti jezik. Imam mnogo prepreka pred sobom i izazova da bih razmišljao o dalekoj budućnosti. Moram pronaći posao. Moram postati dio hrvatskog društva. Trebam vremena. Sve je drugačije sada opet nego što je bilo u Austriji.“ (Sudionik B6)

6. RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Na početku našeg rada postavili smo neke od ciljeva koje smo ovim istraživanjem željeli ostvariti. Raspravu ćemo započeti sažetim pregledom glavnih nalaza istraživanja, kroz koje ćemo nastojati prikazati *kako se neusklađenost zakona i prakse odražava na život azilanata* te ćemo opisati život u Hrvatskoj iz njihove perspektive.

Hrvatska nije poznata destinacija među strancima koji bježeći iz svoje zemlje pokušavaju pronaći svoj novi dom u Europi. Većina tražitelja azila nađe se u Hrvatskoj zbog okolnosti koje su bile izvan njihove kontrole, pa tako nisu imali prvotnu namjeru da se prijave za azil u ovoj zemlji.

Azilanti iz *skupine A*, koji su dolazili samostalno prije izbjegličkog vala, našli bi se u Hrvatskoj najčešće tako što bi im nepouzdana krijumčari lagali da su došli do željene destinacije ili bi ih granična policija uhvatila nakon što im ne bi pošlo za rukom proći schengensku granicu. Međutim, analizom odgovora sudionika ovog istraživanja uočavamo da nitko od azilanata koji spadaju u ovu kategoriju nije požalio što je ovdje zatražio azil te su više puta naglašavali da vole Hrvatsku te da im se sviđa što je mala, sigurna zemlja s prekrasnim prirodnim ljepotama. Azilanti iz *skupine B*, koji su došli tijekom izbjegličkog vala, željeli su otići u neku od zapadnih europskih država jer se većina izbjeglica iz njihovih zemalja ondje nastanila te su se zbog integracijskih i migracijskih politika tih zemalja ondje osjećali dobrodošlim. U razgovoru s njima uočavamo da su i oni, kad su stekli prijatelje te dobili međunarodnu zaštitu, zadovoljni što su završili u Hrvatskoj te da im je faktor sigurnosti na prvom mjestu. Najteže je sudionicima istraživanja *skupine B* koji su nakon gotovo godinu dana iz Austrije deportirani u Hrvatsku. Oni moraju iznova graditi društvene veze, prilagođavati se novoj sredini te ponovno krenuti učiti novi jezik. Kroz razgovor s njima uočavamo da im je teško zamisliti svoju budućnost ovdje te da su trenutno mnogo manje motivirani za učenje hrvatskog jezika. Put koji su prešli da bi došli do Europe nisu prepričavali svi sudionici, ali oni koji su ga opisali, opisali su ga kao izrazito traumatično iskustvo. Zbog toga i zbog čestih trauma koje su doživjeli prije nego su napustili svoj dom, svi su se sudionici složili te naglasili da je nužno osigurati stručnu psihološku pomoć za tražitelje azila i azilante. Nekoliko je sudionika osobno razgovaralo sa psihologom te zaključilo da su im takvi razgovori mnogo pomogli. Sudionici *skupine B*, koji su došli u Hrvatsku

nedavno, opisali su kako u posljednje dvije godine u prihvatilištu Porin i izvan njega djeluje nekoliko organizacija koje pružaju ovakav oblik pomoći, dok su sudionici *skupine A*, koji su došli prije velikog izbjegličkog vala, istaknuli da su u suočavanju s traumama uglavnom bili prepušteni sami sebi.

Svi azilanti s kojima smo razgovarali čekali su odgovor o svom statusu u prihvatilištu Porin. Život u prihvatilištu opisuju kao traumatično iskustvo za koje vezuju osjećaj nesigurnosti, manjak privatnosti i dosadu. Ističu kako po cijele dane nisu imali ništa za raditi te su neki od sudionika naglasili da čovjek u takvim uvjetima tijekom procesa čekanja lako može izludjeti. Čekanje odluke o svom statusu za neke je trajalo po nekoliko godina, dok je za neke trajalo samo šest mjeseci. Nekoliko sudionika *skupine A*, koji su došli u Hrvatsku i zatražili azil prije više od tri godine kada nije bilo mnogo tražitelja azila, ističe da je proces čekanja odluke bio mnogo duži. Kada smo usporedili međusobno odgovore svih deset sudionika istraživanja, možemo zaključiti da danas, s većim brojem tražitelja azila, Vlada Hrvatske mnogo brže donosi odluke kome dodijeliti azil. Međutim, usporedbom odgovora sudionika *skupine A*, koji su došli ranije, uočićemo da nije bilo nikakvog pravila koliko se tada dugo čekala odluka o statusu.

Nakon što su dobili azil, svi sudionici naglašavali su da su im u početnim mjesecima pomagale isključivo civilne organizacije i njihovi volonteri, a nekoliko ih je naglasilo da su pri ostvarivanju nekih svojih prava bili isključivo prepušteni sami sebi. Troje sudionika navelo je samo jednu osobu (volontera ili azilanta), koja im je postala prijatelj i pomagala tijekom cijelog početnog procesa te snalaženja u novoj sredini.

Jednom kad dobiju međunarodnu zaštitu, azilanti od Hrvatske države moraju dobiti potporu kako bi lakše pronašli svoje mjesto u novom društvu pa tako prema *Zakonu o međunarodnoj i pravnoj zaštiti* azilanti imaju pravo na tečaj hrvatskog jezika, pravo na smještaj, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, rad, socijalnu skrb te pomoć pri integraciji u novo društvo.

Sustavno i kontinuirano organiziran tečaj hrvatskog jezika od strane Hrvatske Vlade ne postoji tijekom svih ovih jedanaest godina otkako je 2006. godine prvoj tražiteljici azila u Hrvatskoj odobrena međunarodna zaštita. Sudionici su naveli da je samo postojao pokušaj Vladinog organiziranja tečaja hrvatskog jezika u suradnji s privatnom školom za strane jezike u Vodnikovoj, koji je trajao samo dva mjeseca i nikad se kasnije više nije održao. Azilanti *skupine A*, koji su tu nekoliko godina, jasno ističu

kakve je sve posljedice na njihov život imalo i dalje ima nepoznavanje hrvatskog jezika: pri posjetu bolnicama i liječničkim ambulancama često nerazumijevanje, otežano pregledavanje oglasa za posao i nemogućnost zaposlenja kod većine poslova, otežana komunikacija s raznim institucijskim službenicima prilikom izdavanja potrebne dokumentacije te usporena društvena integracija u hrvatsko društvo zbog nemogućnosti komuniciranja s lokalnim stanovništvom. Iako je mnogo veći broj organizacija koje se u posljednje dvije godine volonterski trude naučiti tražitelje azila i azilante hrvatski jezik na svojim povremenim tečajevima, i dalje velik broj ljudi takve tečajeve ne pohađa. Sudionici našeg istraživanja doveli su u pitanje kvalitetu ovih tečajeva s obzirom na to da je riječ o volonterima, a ne kvalificiranim predavačima. Sudionici koji su deportirani iz Austrije naveli su da su ondje redovno pohađali tečajeve jezika organizirane od strane države. Zanimljiva je usporedba jednog od sudionika istraživanja koji radi kao prevoditelj u jednoj organizaciji te koji je usporedio svoje osnovno znanje hrvatskog jezika nakon tri godine života u Hrvatskoj s vrhunskim znanjem njemačkog jezika djece i azilanata koji su deportirani iz Austrije i Njemačke nakon samo nekoliko mjeseci koje su proveli u tim zemljama. Neki azilanti na vlastitu inicijativu uče jezik, pa je nekoliko sudionika *skupine A* navelo da uči hrvatski jezik uz pomoć prijatelja, plaća sebi tečaj u privatnoj školi ili gleda crtiće na hrvatskom jeziku.

Osim obveznog pohađanja tečaja hrvatskog jezika, prema Zakonu azilant je dužan pohađati tečaj povijesti i kulture radi efikasnijeg uključivanja u hrvatsko društvo. U slučaju neispunjenja ove obveze azilant mora nadoknaditi troškove tečaja ministarstva nadležnom za obrazovanje, a troškovi samog tečaja isplaćuju se iz državnog proračuna Republike Hrvatske s pozicije ministarstva nadležnog za poslove obrazovanja.¹⁰ Kao ni tečaj hrvatskog jezika, ministarstvo nadležno za obrazovanje u jedanaest godina, otkako je odobren prvi azil u Hrvatskoj, nije organiziralo nikakav tečaj ni edukaciju o povijesti i kulturi hrvatskog društva. Sudionica *skupine A* navela je da je jednom sudjelovala u edukaciji o hrvatskoj kulturi organiziranoj od organizacije civilnog društva. Istaknula je da tečaj nije bio dobro organiziran jer su međusobno razgovarali tražitelji azila ili azilanti te da se o hrvatskoj kulturi tako ne može ništa naučiti.

Nakon što tražitelji azila dobiju azil prema *Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*, Ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi dužno je azilantu osigurati

---

10. Članak 74., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

smještaj najduže dvije godine u iznajmljenom stanu. Zakonski na ovo pravo azilanti imaju dvije godine, osim ako azilant ne ostvaruje prihod, posjeduje imovinu ili ima osobu koja ga uzdržava.¹¹ Svi sudionici *skupine A* našeg istraživanja, koji su u Hrvatskoj duže od dvije godine i kojima je isteklo stambeno pravo, navode da je Vlada, u nemogućnosti da im pronađe stan na vrijeme, „oduzimala“ mjesecima od dvije godine na koje su mogli imati smještaj. Usporedbom njihovih odgovora uočavamo da zbog toga često nisu svi imali jednaki start. Sudionicima obiju skupina istraživanja stan su pomogle pronaći organizacije, volonteri ili prijatelji te su svi više-manje zadovoljni stambenim uvjetima i susjedstvom. Naglašavaju da je pitanje sreće koji će stan i četvrt koga dopasti. Nekoliko sudionika navelo je problem jezične barijere kod komunikacije sa susjedima, samoću i prekratko razdoblje u kojem imaju pravo na stan, s obzirom na to da im se u razdoblju od dvije godine teško financijski osamostaliti. Iz odgovora sudionika *skupine B*, koji su došli nedavno u Hrvatsku, može se iščitati strah zbog nesigurne budućnosti. Uočavaju kako je teško pronaći posao u Hrvatskoj (pogotovo jer ne znaju jezik) te postoji opravdan strah hoće li moći pronaći i plaćati smještaj nakon što isteknu dvije godine prava na pomoć od države ili će završiti kao beskućnici.

Prema *Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti* azilant ostvaruje pravo na zdravstvenu zaštitu sukladno propisu kojim se uređuje zdravstveno osiguranje i zdravstvena zaštita stranaca u Republici Hrvatskoj. Troškovi zdravstvene zaštite azilantima se isplaćuju iz Državnog proračuna Republike Hrvatske s pozicije ministarstva nadležnog za poslove zdravlja.¹² Svi azilanti našeg istraživanja naveli su da su u Hrvatsku došli bez ikakvih zdravstvenih poteškoća. Pri ostvarivanju prava na besplatnu zdravstvenu zaštitu najčešća prepreka na koju azilanti nailaze jest nesporazum o svojim pravima do kojeg dolazi s medicinskim osobljem. Naime, u Hrvatskoj većina medicinskog osoblja nije upoznata i obaviještena o tome da se osobama kojima je dodijeljena međunarodna zaštita troškovi zdravstvene zaštite isplaćuju iz državnog proračuna. Zbog neznanja azilanti često ne dobiju liječnički tretman koji im je potreban, izbacuje ih se iz bolnica ili im se naplati pregled koji bi trebao biti besplatan. Također, vidljivo je i da azilanti često nisu upoznati sa svim svojim pravima koje mogu ostvariti imajući zdravstvenu zaštitu u Hrvatskoj. Dvije sudionice iz *skupine B*, koje su u Hrvatsku

---

11. Članak 67., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

12. Članak 69., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

došle prije godinu dana, navele su da im je potreban ginekološki pregled te da im nitko to nije besplatno omogućio. Pravo na osnovni ginekološki pregled imaju u sklopu zdravstvene zaštite i ne moraju izdvajati novac za njega.

Azilant u Hrvatskoj ima pravo na osnovno, srednje i visoko obrazovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin u skladu s posebnim propisima.¹³ Nekoliko sudionika našeg istraživanja navelo je da bi voljelo nastaviti svoje visoko obrazovanje koje su započeli u svojoj domovini ili drugdje. Kao prepreku pri ostvarivanju te želje navode visoke školarine i nepoznavanje hrvatskog jezika. Naveli su i problem nepostojanja svojih dokumenata o završenom školovanju. Često nisu imali vremena ni priliku ponijeti potrebnu dokumentaciju, koju je zbog nepovoljne situacije u njihovim zemljama vrlo teško naknadno izvaditi. Prema Zakonu azilant ostvaruje pravo na priznavanje inozemnih obrazovnih kvalifikacija pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin. Priznavanje inozemne obrazovne kvalifikacije u svrhu nastavka obrazovanja u Republici Hrvatskoj (akademsko priznavanje i priznavanje razdoblja studija) u nadležnosti je sveučilišta, veleučilišta i visokih škola.

Azilant u Republici Hrvatskoj može raditi bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada prema *Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti*.¹⁴ Analizom odgovora sudionika uočili smo da je od pet zaposlenih azilanata četvero onih koji spadaju u *skupinu A*, tj. koji su u Hrvatsku došli prije više od dvije godine. Poslove su im pomogle pronaći civilne organizacije koje im pomažu u integraciji. Dvoje sudionika zaposleno je isključivo zbog tih organizacija pa tako jedan sudionik radi u organizaciji kao prevoditelj, a drugi je zaposlen na projektu koji je pokrenula jedna od organizacija koje pomažu azilantima. Svjesni smo da smo za potrebe ovog istraživanja komunicirali samo s onim azilantima koji poznaju engleski jezik i koji su se zahvaljujući tome mnogo brže i lakše društveno integrirali u hrvatsko društvo, što im je kasnije pomoglo ostvariti kontakte pomoću kojih su pronašli poslove. Preostalih petero nezaposlenih sudionika navelo je nepoznavanje hrvatskog jezika kao glavnu prepreku pri pronalaženju posla. Istaknuli su da, iako bi imali sve kompetencije za dobivanje nekog posla, bili bi odbijeni jer ne znaju hrvatski jezik. Problem je i pregledavanje oglasa prilikom traženja posla jer su azilanti često prepušteni sami sebi, a svi su oglasi na hrvatskom jeziku. Azilant prema Zakonu

---

13. Članak 70., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

14. Članak 68., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

ostvaruje pravo na obrazovanje odraslih vezano uz zaposlenja, stručno usavršavanje i stjecanje praktičkog radnog iskustva pod istim uvjetima kao i hrvatski državljanin.¹⁵ Međutim, da bi se azilanti prekvalificirali i tako pohađali neki tečaj potrebno je da poznaju hrvatski jezik te si mogu financijski priuštiti takve tečajeve. Dvoje sudionika su naveli da su išli u Pučko otvoreno učilište zahvaljujući Crvenom križu, koji im je platio pohađanje odgovarajućeg tečaja. Za vrijeme trajanja tečaja volonteri Crvenog križa zajedno su s azilantima pohađali tečaj u ulozi prevoditelja. Sudionici također navode da im takvi tečajevi, nažalost, nisu bili od pomoći pri traženju posla iako su stekli diplomu za novo zanimanje.

Od trenutka kad dobije međunarodnu zaštitu azilant ima pravo na socijalnu skrb sukladno propisima kojima se uređuje područje socijalne skrbi hrvatskih državljana.¹⁶ Svi sudionici našeg istraživanja naveli su da 800 kuna, ili 450 kuna ako su došli s obitelji, nikako nije dovoljno. Ističu kako im je neugodno naspram hrvatskog stanovništva jer si ne mogu priuštiti određene stvari. Prisiljeni su hraniti se vegetarijanskom prehranom jer im je meso s tim mjesečnim iznosom skupa namirnica. Uspoređujući odgovore sudionika uočavamo da država azilantima mjesečni novčani iznos ne isplaćuje redovito, bez obzira o kojoj je skupini sudionika riječ, tj. kada su došli u Hrvatsku.

Svi sudionici našeg istraživanja svjesni su nepostojanja cjelovite hrvatske integracijske politike. Azilanti uviđaju propuste Vlade na vlastitim pokušajima integriranja u hrvatsko društvo. Smatraju da Hrvatska Vlada želi, može u njima prepoznati potencijal i priliku da hrvatsko društvo obogati novim kulturama. Vladi najviše zamjeraju što im nije omogućila tečaj hrvatskog jezika otkako su dobili azil, jer upravo zbog toga su im, kako navodi jedan sudionik, „zatvorena sva ostala vrata“. Iz analiza odgovora svih sudionika možemo zaključiti da su civilne organizacije jedini akteri prilikom njihovog integracijskog procesa. Volonteri i zaposlenici organizacija pomažu im s dokumentacijom koju moraju obavljati po raznim institucijama nakon što dobiju azil, tražiti i opremiti stanove, informirati liječnike da imaju pravo na zdravstvenu skrb, organiziraju im tečajeve hrvatskog jezika, pomažu im financijski te organiziraju aktivnosti koje za cilj imaju društvenu integraciju. Važno je istaknuti da državna pomoć u ovom slučaju pristiže preko organizacije Crvenog križa, ali i dalje nedovoljno i ne za sve.

---

15. Članak 68., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

16. Članak 73., Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti

Civilne organizacije su se tako našle u ulozi „krpanja“ propusta države i saniranja posljedica nepostojanja integracijske politike.

Kao što smo naveli u uvodnom dijelu rasprave, sudionicima *skupine B*, koji su stigli u Hrvatsku nedavno, treba još vremena da se naviknu na život u ovoj zemlji. Zadovoljstvo životom u Hrvatskoj opisuju dvojakim emocijama. Sudionici koji su više godina u Hrvatskoj puno su zadovoljniji svojim životom ovdje. Opisuju da su sretni u Hrvatskoj. Osjećaju se slobodnim građanima. Smatraju Hrvatsku mirnom zemljom u kojoj mogu izražavati svoj kulturni identitet i svoju vjeroispovijest. Iz analize njihovih odgovora o diskriminaciji u Hrvatskoj možemo zaključiti da je više riječ o izoliranim incidentima s kojima su se susreli nego učestalim situacijama. Slobodno vrijeme provode učeći hrvatski jezik, baveći se raznim hobijima, pomažući drugim tražiteljima azila i azilantima te u krugu prijatelja, među kojima su Hrvati i azilanti ili tražitelji azila. Nekoliko sudionika *skupine A*, koji su već neko vrijeme u Hrvatskoj, naveli su da pomažu drugim tražiteljima azila i azilantima jer iz vlastitog iskustva najbolje znaju kroz što sve prolaze.

Integracija je dvosmjerni proces kod kojeg je najvažnija učestala komunikacija između migranata i građana određenog društva te migranata i institucija. Željeli smo istražiti kakvo mišljenje azilanti imaju o hrvatskom stanovništvu te kako smatraju da hrvatsko društvo percipira njih, tj. kako je u Hrvatskoj biti drugačiji iz njihove perspektive. Sudionici istraživanja *skupine B*, koji su nedavno došli u Hrvatsku, nisu još dovoljno stupili u komunikaciju s hrvatskim stanovništvom te nisu dovoljno dugo u Hrvatskoj da bi oblikovali mišljenje o Hrvatima, što se može iščitati iz njihovih kratkih odgovora. Sudionici *skupine A*, koji su u Hrvatskoj nekoliko godina, imaju puno jasniju sliku o Hrvatima, a usporedbom njihovih odgovora možemo izdvojiti neke od najzanimljivijih opisa. Imaju dojam da Hrvati nisu zadovoljni svojom zemljom. Nekoliko azilanata našeg istraživanja zamjera Hrvatima što su uspavana nacija, stalno se žale da nisu zadovoljni ekonomskom situacijom u Hrvatskoj, a ne izlaze na ulice boriti se za bolju budućnost. Istaknuli su i kontradiktornost u onome što čuju da Hrvati pričaju i onome što vide, pa tako jedna azilantica primjećuje da se Hrvati često žale da nemaju novca, a obučeni su u skupocjenu odjeću te su kafići i klubovi neprestano puni. Nekoliko sudionika istaknulo je kako je svjesno trenda da mladi sve više odlaze iz Hrvatske u potrazi za boljom budućnosti. Biti drugačiji u Hrvatskoj nije uvijek jednostavno te

rezultira time da ni jedan sudionik nije odgovorio potvrdno na pitanje smatra li se dijelom hrvatskog društva. Azilanti kroz razgovor navode jasnu distinkciju između sebe i njih (lokalnog stanovništva). Zanimljivo je da neki sudionici smatraju da moraju dokazati lokalnoj zajednici da nisu došli uzimati novac od države te navode da ih društvo i susjedi više poštuju kada imaju posao. Svi sudionici istraživanja naveli su da bi voljeli ostati u Hrvatskoj, no kako smo već naveli ranije, azilantima koji su tek došli mnogo je teže zamisliti budućnost u ovoj zemlji, posebno onima koji su deportirani iz Austrije. Sudionici *skupine A*, koji su nekoliko godina u Hrvatskoj, stekli su prijatelje, bolje se upoznali s hrvatskim društvom, većina ih ima posao, pa tako i puno otvorenije pričaju o svojim planovima, a Hrvatsku smatraju svojim novim domom.

Uzorak našeg istraživanja na samom smo početku podijeli prema vremenskom faktoru, tj. na azilante koji su došli u Hrvatsku prije dvije godine te na one koji su u Hrvatskoj manje od dvije godine. Analizom rezultata uočili smo da je ova podjela imala dvojaku funkciju. Prvenstveno smo željeli uvidjeti kako se azilanti snalaze dok primaju zakonski propisanu pomoć od države (ili bi je trebali primati) unutar dvije godine te usporediti njihove odgovore s odgovorima azilanata koji takvu pomoć više ne dobivaju. Kako smo naveli u samom uvodu našeg rada, Hrvatska je od donošenja *Zakona o azilu*, koji je stupio na snagu 2004. godine, provodila restriktivnu politiku davanja azila. Porast neregularnih migracija u svijetu te masovni izbjeglički val u Europu 2015. godine primorali su Hrvatsku da većem broju stranaca pruži međunarodnu zaštitu na svom teritoriju. Tako vremenski faktor od dvije godine u ovom slučaju pravi i distinkciju između razdoblja prije i nakon izbjegličkog vala. Sudionici *skupine A*, koji su došli prije izbjegličkog vala, u svojim odgovorima jasno navode da tada nije bilo mnogo tražitelja azila u prihvatilištu Porin te da nije bilo ni mnogo organizacija koje su se bavile njihovom problematikom i pomagale im tijekom integracije. Organizacije koje su tada djelovale u Porinu i izvan njega zaslužne su za kompletnu integraciju azilanata iz ove skupine jer je intervencija državnih institucija tada bila još manja nego sada. Sudionici *skupine A* govore o situaciji nakon izbjegličkog vala kao mnogo boljoj jer je mnogo više volontera koji pomažu tražiteljima azila i azilantima, mnogo je više aktivnosti u prihvatilištima te postoji više organizacija uključenih u ovu tematiku koje nastoje vršiti pritisak na Vladu da krene provoditi osmišljenu i kontinuiranu integracijsku politiku.

Vladi je sada teže ignorirati ovu ranjivu skupinu u svojoj zemlji jer se u posljednje dvije godine znatno povećala.

Jedan od glavnih ciljeva bio nam je *identificirati ključne probleme i prepreke integracije iz perspektive azilanata s ciljem pronalaženja učinkovitih rješenja*. Kroz analizu njihovih odgovora uočili smo neke od problema i prepreka koje su sudionici naglasili:

- loši uvjeti u prihvatilištu Porinu
- nepostojanje organiziranog tečaja hrvatskog jezika
- nepostojanje tečaja o hrvatskoj kulturi i povijesti
- nezaposlenost često uzrokovana zbog neznanja hrvatskog jezika
- nedobivanje smještaja odmah nakon što se dobije azil te kasnije oduzimanje tog vremena od prava na stan na dvije godine
- premalo vremena za stan koji im osigurava država jer im se teško financijski osamostaliti, budući da ih neznanje hrvatskog jezika usporava u traženju i dobivanju posla
- česta nemogućnost ostvarivanja prava na zdravstvenu skrb zbog neinformiranosti medicinskog osoblja o njihovim pravima
- otežana međusobna komunikacija sa zaposlenicima u institucijama te time problem ostvarivanja prava zbog nepoznavanja hrvatskog jezika te činjenice da institucijski službenici često ne govore engleski jezik
- nedovoljna financijska pomoć od države za vrijeme čekanja odluke o azilu te nakon dobivanja međunarodne zaštite
- često kašnjenje početka isplaćivanja socijalne pomoći
- nemogućnost nastavka visokog obrazovanja zbog visokih troškova, potrebnih diploma kao dokaza te nedovoljnog znanja hrvatskog jezika
- nedostupni tečajevi kvalifikacije i pretkvalifikacije poslova zbog njihove visoke cijene te stalne potrebe za prevoditeljem tijekom edukacije

Neorganizirani tečajevi hrvatskog jezika tako su se pokazali glavnim problemom koji posljedično otežava sva ostala polja integracije. Poznavanje jezika preduvjet je za bilo kakvu daljnju integraciju i obrnuto - nepoznavanje jezika onemogućuje bilo kakvu drugu dimenziju integracije.

Uz jezik, posao je glavni ključ integracije, što smo mogli zaključiti iz analize odgovora onih sudionika koji su zaposleni. Posao im pruža samopouzdanje, sigurnost te im olakšava društvenu integraciju. Osim što im se lakše družiti s lokalnim stanovništvom kad si mogu financijski priuštiti neka od tih druženja, također im daje samopouzdanje jer smatraju da lokalno stanovništvo na njih gleda mnogo pozitivnije kada su zaposleni te nisu na teret državi. „Trenutak u kojem se novi članovi počnu osjećati sigurno, samouvjereni i dobrodošlo postaje trenutak kada oni mogu ulagati u svoje novo društvo i pridonositi mu“ (Vidović, 2013: 139).

Iz svega navedenog možemo zaključiti da Hrvatska nema jasno definiranu te strategijski isplaniranu integracijsku politiku. Jednom kad dodijeli azil, Vlada previše ne mari za sam sadržaj i kvalitetu zaštite te o budućnosti azilanata. Azilanti zbog toga često stječu dojam da nisu poželjni članovi hrvatskog društva te da Hrvatska želi da odu u neku drugu zemlju u potrazi za boljim životom. Jedan je sudionik zaključio: “Oni misle, dat ćemo im azil i nećemo im dati ništa nakon toga, pa će otići dalje u neku drugu državu jer ovdje nemaju opcija.“ No, iako mnogo ljudi doista odlazi u druge zemlje, ljudi koji su ostali sretni su što su u Hrvatskoj i ne žele stvarati svoju budućnost negdje drugdje. Zakoni koji se tiču integracije azilanata usklađeni su sa zakonima Europske unije, ali se ne provode od samog početka postojanja azilne politike u Hrvatskoj. Ne postoji dovoljno dobra međuresorna suradnja između ministarstava koja su zadužena za određena područja integracijskog procesa te čije su obveze propisane zakonima. Najbolji je primjer toga neinformiranost liječnika o pravima na zdravstvenu skrb azilanata. Za uspješnu integraciju nužno je da se uključe svi sektori društva, kao što su državna javna tijela, organizacije civilnog društva, obrazovni sustav, poslodavci i sindikalci. Potrebno je tako educirati i informirati sve aktere koji su na bilo koji način povezani s ovom tematikom i dio su integracijskog procesa. Također, ne postoje sankcije koje bi kaznile samu državu kada ne provodi vlastite zakone. Prevelika se odgovornost stavlja na same azilante, kojima se teško snaći u novom društvu bez poznavanja jezika, kulture i novog grada u kojem su se našli. Prisutan je stalni osjećaj frustriranosti što ne mogu pronaći posao te strah da bi, nakon što izgube pravo na stan, mogli završiti na ulici kao beskućnici. Nužno je nove članove društva informirati o kulturi, povijesti te temeljnim normama i vrijednostima zemlje u kojoj se nalaze, osnažiti ih na početku kako bi kasnije sami zauzeli svoje mjesto u novom društvu.

Postavlja se pitanje kada je najbolje početi s integracijom. U teorijskom dijelu uvidjeli smo da teoretičari smatraju da s integracijom treba započeti onog trena kad stranac dođe u drugu zemlju. Iz priča naših sudionika jasno je da je vrijeme koje su proveli čekajući odluku o svom azilu izgubljeno te da u tom razdoblju često nemaju ili nisu imali nikakvih korisnih programa i aktivnosti. Uvjeti u prihvatilištu Porin su demotivirajući. Međutim, ovdje nije samo problem u pasivnosti državnih institucija, već je ponekad teško i motivirati tražitelje azila da budu aktivni akteri u vlastitoj integraciji dok još ne znaju hoće li dobiti međunarodnu zaštitu te ostati u ovoj zemlji. Hrvatska zbog svoje restriktivne politike davanja azila često ne pruža mnogo nade tražiteljima azila da će odluka o njihovom azilu biti pozitivna te time slabi njihova motivacija za integracijom prije same odluke. Nestabilnost i nesigurnost statusa onemogućuju integraciju.

Posljednjih se godina u Europi i u svijetu na azilante često gleda kao na sigurnosnu prijetnju te je prisutan trend kriminalizacije tražitelja azila i azilanata kroz sigurnosni diskurs. Spremnost na pomaganje i solidarnost zamjenjuju se politikama straha. „Dramatika ove izbjegličke krize za pojedine zemlje Unije, Europsku uniju u cjelini i same izbjeglice leži prije svega u neriješenim problemima europskih politika azila i migracija, odnosno nemogućnosti Unije da pronade rješenja za neravnomjernu raspodjelu odgovornosti u uvjetima zajedničkog tržišta i (donedavno) ukinutih granica“ (Baričević, 2015:4). Postoje zemlje u Europi koje su poželjne destinacije među tražiteljima azila jer imaju veću stopu davanja međunarodne zaštite, bolje integracijske politike te u njima postoje razvijene etničke zajednice. Hrvatska nije imala znatniji broj tražitelja azila do sada, kao ni razvijene azilne politike, međutim, već s prvim odobrenim azilom trebala je krenuti s osmišljavanjem svojih integracijskih politika. Hrvatska je emigracijska zemlja s homogenim sastavom stanovništva, slabijim ekonomskim prilikama, visokom nezaposlenošću te velikim brojem mladih koji odlaze u zemlje Zapadne Europe. Trenutni kontekst Hrvatske nije povoljan ni za kvalitetan život vlastitih građana, što, naravno, ne opravdava postojanje loših politika prema azilantima. Azilanti mogu zajedno s lokalnim stanovništvom unaprijediti gospodarstvo zemlje te utjecati na promjenu trenda sve više ljudi koji nisu radno sposobni. Problem je što u hrvatskom društvu za to ne dobiju ni priliku. Unatoč svojoj restriktivnoj politici, Hrvatska mora što prije početi razmišljati o integracijskoj politici kojom će sve osobe kojima je dodijelila azil do sada uključiti u društvo kao punopravne članove. Istraživanjem smo mogli

uvidjeti kako se nepostojanje integracijske politike odrazilo na azilante koji su u Hrvatskoj već nekoliko godina. Ti novi članovi našeg društva zamjeraju Vladi što im nije pružila dostojnu podršku na samom početku iako su joj zahvalni što im je dala zaštitu na svom teritoriju.

Za provedbu kvalitetne integracijske politike nužno je razviti jasne ciljeve, indikatore i evaluacijske mehanizme. Potrebno je razviti kvalitetan prohod informacija među svim akterima koji su uključeni u rad s tražiteljima azila i azilantima. Nužno je da donosioci odluka budu u češćoj komunikaciji s onima koji su dobili azil kako bi zahvaljujući njihovom iskustvu mogli unaprijediti svoje integracijske politike prema ljudima koji su tek dobili zaštitu u Hrvatskoj. Uz malo volje, Hrvatska se može ugledati na brojne efikasne integracijske prakse koje već postoje u državama s dugom migracijskom politikom te ih samo prilagoditi svom kontekstu. Nažalost, često ne postoji politička volje za ovu ranjivu skupinu. Politika tako ne ulaže mnogo truda u rješavanje njihovih problema. Azilanti često doživljavaju socijalnu marginalizaciju te se nalaze u deprivilegiranoj i izoliranoj poziciji u društvu. Loša integracijska politika može predstavljati samo dodatni financijski trošak. Društvo s novim članovima, koji su integrirani, ostvaruju samostalno svoj profit i troše ga u toj istoj državi, može samo profitirati.

Civilne organizacije krpaju propuste države te bi tražitelji azila i azilanti bez njih bili u potpunosti prepušteni sami sebi. Važno je istaknuti da, kad govorimo o civilnim organizacijama, govorimo o malom broju zaposlenih u tim organizacijama te velikom broju volontera koji svakodnevno besplatno daruju svoje vrijeme, radeći posao koji bi trebala raditi država, što je na kraju i zakonom definirano.

Uz kvalitetnu integracijsku politiku važno je provoditi kontinuirano senzibiliziranje šire javnosti s ciljem smanjenja predrasuda i diskriminacije prema tražiteljima azila i azilantima. Potrebno je informirati širu javnost o položaju, obvezama i potrebama osoba koje su zatražile i dobile međunarodnu zaštitu. Provoditi kontinuirane nacionalne kampanje kojima bi se skrenula pozornost na problematiku i prisustvo tražitelja azila u hrvatskom društvu. Nužno je azilante učiniti vidljivima te raditi na stalnoj komunikaciji između lokalnog stanovništva i azilanata. Međutim, poznavanje zajedničkog jezika glavni je preduvjet takvog komunikacijskog procesa. Jedan je sudionik istraživanja to najbolje opisao: „Ako ne znaš jezik, ti si slijep. Ne možeš pronaći

posao. Ne možeš komunicirati. Jezik je ključ komunikacije.“ Ako azilanti ne znaju jezik društva u kojem žele stvarati svoju budućnost, nikada neće moći razumjeti to društvo, niti će društvo imati priliku razumjeti i upoznati njih.

U ovom radu svjesni smo da istraživanjem nismo obuhvatili brojne teme koje su dio integracije. Tako nisu obuhvaćene teme uključivanja azilanata u osnovno i srednje obrazovanja te pravo na spajanje obitelji. Nismo se dotaknuli teme političke participacije azilanata, koja se ne nazire u hrvatskoj integracijskoj politici, kao ni pitanja stjecanja hrvatskog državljanstva. Ovaj je rad tek mali doprinos u upoznavanju situacije kako je biti azilant u Hrvatskoj te poticaj da se proces integracije istražuje i iz perspektive onih na koje se integracijske politike najviše odnose. Nadamo se da će buduća istraživanja biti provedena na mnogo većem uzorku, koji će obuhvatiti i azilante koji ne govore engleski i hrvatski jezik.

8. POPIS LITERATURE

- Ager, A., Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21 (2): 166 – 191.
- Baričević, V. (2015). Izbjeglička i migracijska pitanja kao izvor trajne krize Europske unije: neuspjeh europskih politika azila i migracija. *Političke analize*, 23 (6): 3-14
- Baričević, V. (2013). Europske integracije i usvajanje europskih politika azilne zaštite u Hrvatskoj: prava osoba pod zaštitom i njihova integracija u društvo. U: Župarić-Iljić, D. (ur.). *Prvih deset godina razvoja sustava azila u Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za mirovne studije, str. 99–130.
- Benčić, S., Bosanac, G., Miletid, G., Parić, A., Župarić-Iljić D. (2006). Azil u Hrvatskoj, Integracijske politike. Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Bužinkić, E., Kranjec, J. (2013). *Pregled pravnog i institucionalnog okvira za zaštitu stranaca u Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Bužinkić, E. i Kranjec, J. (2012). *Integracijske politike i prakse u sustavu azila u Republici Hrvatskoj: uključivanje azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Bužinkić, E., Župarić-Iljić, D. (2013). *Iskustva zagovaranja azilne politike u Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
- Emerson, M. (ur.) (2011). *Interculturalism: Europe and its Muslims in search of Sounds Societal Models*. Brussels: Centre for European Policy Studies.
- Europska unija (2014.) *Zajednički europski sustav azila*. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.
- Institut za migracije i narodnosti (2016), »Integracija migranata u Europskoj uniji s osvrtom na Hrvatsku: Strateška polazišta Instituta za migracije i narodnosti«, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, preuzeto s: <http://imin.hr/strateska-polazista> (datum preuzimanja).
- Konvencija o pravnom položaju izbjeglica, NN – MU 12/93

- Kosi, D., Kovač, A. (2015). *Put bez povratka – Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo*. Katedra za upravnu znanost: Pravni fakultet Zagreb.
- Maričić, I., Pezerović, A., Pezerović, S., Radalj, J. (2014). Jesmo li spremni za promjene? Prevencija diskriminacije azilanata kroz prijedlog mjera za osvještavanje javnosti. *Socijalna politika i socijalni rad*, 2. (1):128 – 145.
- Mesić, M. (2002). *Međunarodne migracije: tokovi i teorije*. Zagreb: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta.
- Mesić, M. (1994). Izbjeglice i izbjegličke studije. *Revija za socijalnu politiku*, 1 (2): 113-123.
- Pennix, R. (2007). Integration Processes of Migrants: Research Findings and Policy Challenges. *Migracije i etničke teme*, 23 (1): 7-32.
- Petrović, D., Pozniak, R. (2014). Tražitelji azila kao prijetnja. *Studia etnologica Croatia*, 26 (1): 47–72.
- Ustav Republike Hrvatske. *Narodne novine*, br. 85/2010. – pročišćeni tekst.
- Valenta, M., Vidović, T., Župarić-Iljić, D. (2015) The Reluctant Asylum- Seekers: Migrants at the Southeastern Frontiers of the European Migration System. *Refugee Survey Quarterly*, 34 (3): 95-113.
- Vidović, T. (2013). Teorijski i iskustveni okvir za integraciju novih članova društva. U: Župarić-Iljić, D. (ur.). *Prvih deset godina razvoja sustava azila u Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za mirovne studije, str. 131-146
- Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (2015.) *Narodne novine*, br. 70, 02. srpnja 2015.

9. PRILOG

Okvirni nacrt intervjuja:

UVODNA PITANJA O SUDIONIKU ISTRAŽIVANJA

- Molim Vas da mi kažete nešto o sebi. Koliko imate godina? Iz koje zemlje dolazite? Što ste radili prije nego što ste došli u Hrvatsku? Koji je Vaš bračni status?
- Koliko dugo živite u Hrvatskoj? Kako ste završili u Hrvatskoj? Je li Hrvatska bila zemlja u kojoj ste željeli zatražiti azil?
- Možete li ukratko opisati proces dobivanja azila?
- Jeste li upoznati s pravima koje imate? Koliko su Vam dostupne informacije koje su Vam potrebne kao novom članu društva?

O INTEGRACIJI OPĆENITO

- Kako ste se prilagodili životu u Hrvatskoj? Koliko ste zadovoljni svojim trenutnim životom u Hrvatskoj i kako se stvari razvijaju?
- Uočavate li neke pozitivne pomake od kada Vam je odobren zahtjev za azilom do danas?
- Tko Vam najviše pomaže u procesu integracije? Kako ste zadovoljni pruženom pomoći od strane volontera i nevladinih organizacija?
- Učite li hrvatski jezik? Ako da, vježbate li jezik s lokalnim stanovništvom?
- Koje su glavne poteškoće s kojima se susrećete u svakodnevnom životu?
- Postoji li nešto što smatrate da bi Vam uvelike olakšalo integraciju? Postoje li neke aktivnosti koje biste voljeli provoditi ili u kojima biste voljeli sudjelovati?

O STANOVANJU

- Gdje stanujete? (U stanu koji vam plaća država / stanu koji plaćate sami /prihvatilištu ili negdje drugdje?) Živate li sami ili s još nekim?

- Molim Vas opišite proces dobivanja smještaja u kojem se nalazite trenutno. Tko Vam je pomogao? Jeste li se susreli s poteškoćama? (za ispitanike koji imaju azil manje od dvije godine)
- Molim Vas opišite proces iznajmljivanja stana u kojem živite? Je li Vam netko pomogao prilikom traženja stana? Jeste li se susreli s kakvim poteškoćama? (za ispitanike koji imaju azil duže od dvije godine)
- Koliko ste zadovoljni svojim stambenim uvjetima? Kako Vam se sviđa Vaše susjedstvo? Kakav odnos imate sa susjedima?
- Uspijevate li financirati sve troškove svojeg domaćinstva? (režije, hranu, kućanske potrepštine)
- Što biste, da možete, promijenili kad je riječ o stanovanju?

O ZAPOSLENJU

- Kako ostvarujete sredstva za život? Radite li trenutno? Ako da, gdje? Ako ne, od čega živite?
- Tko Vam je pomogao pronaći posao? Koliko Vam je trebalo da pronađete posao od dobivanja azila?
- Kako biste izrazili zadovoljstvo svojim trenutnim poslom?
- Nailazite li na neke probleme tijekom posla? Koje?
- Kakav odnos imate s kolegama?
- Predstavlja li Vam jezična barijera problem u poslu koji radite?
- Koji su glavni problemi s kojima se susrećete prilikom traženja posla?
- Da možete birati, što biste voljeli raditi?

O ZDRAVSTVU

- Kakvo je vaše zdravstveno stanje, fizičko i psihičko?
- Jeste li do sada imali potrebu posjetiti liječnika? Ako da, kakvo iskustvo je to za vas bilo?
- Jeste li imali potrebu za nekom vrstom psihološke pomoći? Ako da, jeste li imali priliku kontaktirati nekog stručnjaka? Biste li voljeli popričati s nekim

stručnjakom o problemima s kojima ste se susreli u svojoj zemlji ili se susrećete trenutno?

O OBRAZOVANJU

- Jeste li bili uključeni u neki oblik obrazovanja u Hrvatskoj?
- Jeste li bilo kojim putem informirani o povijesti i kulturi zemlje u kojoj se nalazite?
- Želite li nastaviti svoje školovanje? Ako da, na koje prepreke nailazite kad je riječ o obrazovanju?
- Postoji li tečaj ili edukacija za koju smatrate da bi Vam pomogla i olakšala integraciju?

O DRUŠTVENOJ INTEGRACIJI

- Kako provodite svoje slobodno vrijeme?
- S kim se najviše družite? Imate li prijatelja među lokalnim stanovništvom? Družite li se s drugim azilantima?
- Nailazite li na poteškoće prilikom prakticiranja svoje vjeroispovijesti ili svojih kulturnih običaja u Hrvatskoj?
- Jeste li dio nekog udruženja migranata?
- Sudjelujete li u nekim aktivnostima koje su povezane s Vašom problematikom (azilantskom tematikom)?
- Uspijevate li njegovati svoj kulturni identitet? Što Vam najviše nedostaje iz zemlje koje potječete?

O HRVATSKOJ (O DRUŠTVU PRIMITKA)

- Možete li izdvojiti glavne poteškoće s kojima se susrećete prilikom života u Hrvatskoj?
- Što mislite o lokalnom stanovništvu?
- Možete li izdvojiti neke dobre strane života u Hrvatskoj? Možete li se sjetiti nekih pozitivnih iskustava ili događaja kada ste se u Hrvatskoj osjetili kao kod kuće?

- Koliko se dobrodošlim osjećate od strane hrvatskog stanovništva? Kakvo mišljenje po vama Hrvati imaju o azilantima, tražiteljima azila i izbjeglicama?
- Smatrate li se punopravnim članom hrvatskog društva?
- Koliko se dobrodošlim osjećate od strane hrvatske vlade?
- Jeste li imali ikakvih negativnih situacija za vrijeme boravka u Hrvatskoj? Jeste li se susretali sa situacijama u kojima ste se osjećali diskriminirano? Jeste li se susreli s nasiljem?
- Osjećate li se slobodnim građaninom u Hrvatskoj?

O BUDUĆNOSTI:

- Možete li zamisliti svoju budućnost u ovoj zemlji?
- Možete li ukratko opisati gdje se vidite u bližoj budućnosti?